LAKEWOOD DAF YOMI

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

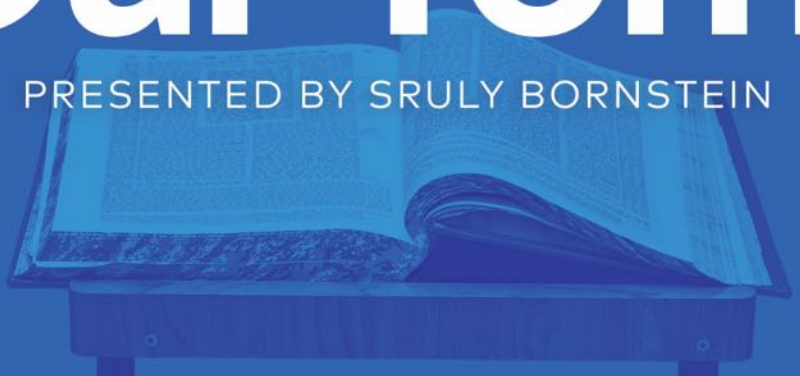

לע"נ
ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מרלה מקומות רשפי אש
לע"נ מרים שיינדל בת יבלחט"א אפריים שמעון סינגוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [מלרים מד: ע"ש היטב], **ב)** [בכלות מד: מז:], **ג)** [נעיל יא.], **ד)** [תוספתא פ"ג ה"א], **ה)** ביצה כח: כתובות סא: מכות כא. נדה נב., **ו)** סה"ב, **ז)** דברים כב ה, **ח)** שבת פ"ו ה"א, **ט)** ע"א, **י)** שמות ח י.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומוניני כא) לתענית. נ"ב וכן בסנהדרין סוף דף מ"ט ט): **(ב)** שם ולאו הן האוכל בשר שור בשר שמן בשר גלי וכו' וכבר. נ"ב כפרק הרואה נדף מז לא קא חסיב כבד ומכניס במקומו מלב וע"ש: **(ג)** רש"י ד"ה פיטורי ע"ל קודם ד"ה מעיני כב): **(ד)** ד"ה וכי מפנה וכו' לא יפנה אלא למזרחה: **(ה)** ד"ה כמגת כרוויש במון גב כף מגרוף. נ"ב גרסה דרש"י ז"ל מפרש כרוויש מלבון דגורין שהוא מרגומו של ממרים ' ותרגום ירושלמי כרוין כרוין לבל הערוך גורם כרוי ומגיה נרסה לפי גירסת ז' שכרויא הוא מין עצב: **(ו)** ד"ה מתניתין מלכתא וכו' ור' מלכיא בב) שמו: **(ז)** ד"ה אינא דייסיהו וכו' גמרי וכן גלוים: **(ח)** תוספות ד"ה המסתפר וכו' על שפיכות דמים ואי תימא של מת ר"ג: **(ט)** באד"ר אמ"כ רואה במראה ואפילו:

הגהות וציונים

א) שלישי לו סכנתא ליתא באה"ת ובכת"י. וכ"נ מר"ח: **ב)** בה"ג ואה"ת **ביצה**. ר"ח **ביצים**, וכמו בנדרים. ונראה מרש"י ומתוס' רבינו אלחנן דל"ג כלל בגמרא "לא חלב... ולא שחלים": **ג)** בראשונים ובכת"י "רביעתא דחמרא ורביעתא דשיכרא": **ד)** [בערוך וברב אלפס איתא **איסטומכא**] (גליון): **ה)** [בערוך איתא **ואברתא** עיין שבת קכח.] (גליון): **ו)** כת"י **יבשין**, וכמו בברכות נז ע"ב: **ז)** ראשונים וכת"י **וקיבה**, וכמו בברכות: **ח)** כר"ח וכאה"ת "ומרבין **זרע ומברין** כל גופו", עי' ברכות מ ע"א ונז ע"ב ודק"ס שם: **ט)** [כלומר חלב טהור או שומן של עופות ודגים ומלת שומן הוא ענין בפ"ע והלכך שפיר קא חשיב עשרה דברים וכו'] (גליון). עי' הגהת הב"ח דבמקום "שומן" צ"ל **בשר שמן**, וכ"ה בראשונים ובכת"י ובברכות: **י)** בכי"מ **רב פפא אמר** וכ"ה כהוגן בכל המקומות שציין הגרי"ב (דק"ס): **יא)** צ"ל **יאבל** (רש"ש. וכ"ה בכת"י): **יב)** ע"י וכת"י **וזה**: **יג)** בכת"י נוסף **מה**: **יד)** [בדפו"י **שלא בית**] (גליון): **טו)** צ"ל **רב** מלכיו (באורות המים): **טז)** **אי נמי הא** בצ"ל. להם סתרים (גליון). והרש"ש כתב דגליון זה הוא שבוש. דע שתוס' ד"ה ורימב"א מזכירים שני לשונות ברש"י. וז"ל הכת"י מהתחלת הדבור (והעתקנוהו כולו אף שיש בו שבושים) "איכא ביניהו שפחות. דאוקי רב חיננא ברב מלכיו ורב פפא מוקים לה ברב מלכיה ולא קאי **(אדר)רב פפא ולא עלה בהא כלל דאע"ג דאפר מקלה שמעתתא מוקים לה רב פפא ברב מלכיה כר' חיננא דאי (כ)רב פפא אאפר מקלה נמי פליג הכי הוה ליה למימר תחלה שמעתתא רב מלכיה דהוה נמי שפחות בכלל.** והנך תלת שפור ואפר מקלה וגומות שמעתתא נינהו ולאו אמתניתא קיימי אבל שפחות אמר רב מלכיה **אמר רב אדא בר אהבה** הלכה כר' אליעזר "ופרושא רב מלכיה והא דנקט תלמודא איכא ביניהו שפחות ולא נקט שפחות ואפר מקלה אמלתיה דרב מלכיה דאנח בה רב פפא סימנא נקט" **ל)** משום הכי **לא** נקט **אפר מקלה אלא** שפחות **כמה דאמר רב פפא מתניתין ומתניתא הוא לבדו רב מלכיה הכי משמע כל מתניתין ומתניתא אמ' רב מלכיה ואי איכא שמעתא שהוא אמרה איכא אבל מתניתין ומתניתא הוא לבדו אמרה ומשום הכי ליכא ביניהו אלא שפחות דשפחות (פחת) דמשנה הוא כדאמרן לעיל ומוקים לה רב פפא ברב מלכיה ורב חיננא ברב מלכיו אבל אפר מקלה ליכא ביניהו דיש לנו לומר דרב פפא סבר אפילו רב מלכיה אמרה: יז)** צ"ל שני **לדם דג** (תוס' רבנו אלחנן ותוס' שאנץ): **יח)** זה הדבור שייך במתני' (גליון): **יט)** [צ"ל **דתניא**] (גליון): **כ)** צ"ל **דל"א** (באורות המים): **כא)** מגיה דפו"י "ומוניני": **כב)** בכת"י הגמרא במקום "חלא לסיבורי" הגירסא "חלא **לדמא**", ולפ"ז א"צ להפוך הדבורים: **כג)** ברש"י דפו"י "כמון": **כד)** ברש"י דפו"י "מלכיו". ומגיה "מלכיא" כי כ"ה בדפו"י בכ"מ בגמרא וברש"י (במקום "מלכיה" שלפנינו):

חוספניתא. סדקין שבפני האדם: מוניני. דגים קטנים: (ג) סיבורי. הקזת דם מכתפיים: שני לדם דג. אם הקיז דם היום אוכל דגים למחר: שני לדג דם. אכל[יא] מיום שלפני הקזה דגים: חגב"ש. מלא גבינה בגלוס שחלים: וכי מפנה. מאן דאכל הני בתר הקזה ובא ליפנות חוץ לעיר לא יפנה (ד) למזרחה של עיר: משום דקשיי ריח. דבריס הללו והרוח מביאתן לעיר: הכי גרסינן לא יפנה אלא למזרחה של עיר. שרוח מזרחית אינה חזקה כדתנן בלא יחפור (ב"ב דף כה.) אין עושין בורסקי אלא למזרחה של עיר ובמסכת ברכות (דף מג.) היכן למזרח גורנו דמו בראשו שרוח מערבית מביאה עליו ומסוכן הוא: איסתומכא דליבא. דופני בשר שתחת הלב והוא ערפשא. ליבא אחריתא תוך שבגבך הלב שקורין ביבלא ופעמים שנכפף לגד פיס ומעכב את הנשימה וחזו[יב] עיקר: במונא ברוייא. (ה) כעין כף אגרוף: ונינא. מינטו"א: אגדנא. עשב מר הוא והוא מרוטי"א בלע. לענה מתרגמינן גידין: ציתרי. שדליא"ס: אבדתא. איזוב: דליבא בחמרא. אז לאיסתומכא דליבא ישתה אלו מין: ברוחא. לשתפת שמתמת רוח ישתה אלו מיגס: לבודא. מולי אשה יולדת ומצטננת על המשכר: שכמה. דומה תיבה זו לשכרא בשתי אותיות: מלא חמש אצבעתיה. מלא ידו: מלא אצבע רבה ומלא אצבע זוטרתי.[יג] שיכול לאחוז בזרת ואגודל יחד: כוזא. כלי קטן: תרוודא. מלא כף: בי כוכבי. מתת הכוכבים בתלר של מת[יד]: ומי סיסין. פוליו"ל יבש שורה בגיס ושותה: והרת. לחמה של בהמה: ויותרת הכבד. טרפשא דכבדא שקורין מייכר"ס: במראה. מירדווי"ר לרואות אם מסתפר יפה באומנות וסבר העובד כוכבים כיון דקפיד אהכי תשוב הוא ומתירא להורגו: לבלוריתו. שהוא מגדל לעבודת כוכבים שומע את ידו מקולדס לכן שלשה אגבעות לכל רוח כלבלקמן כלי שלא יהא מתקנה: בשבילי דנהרדעא. מון לעיר: זוגא. לאתון: קוציך. לוארך: שבילי דנהרדעא. שסם עוברים ובגיס תדיר: שפוד. באין לדין במסכת ביצה: שפחות. בכתובות בתא"ס: גומות. בגלה בגא סימן הוי תלת שמעתתא דרב[טו] מלכיו אמריגהו משמיה דרב אדא בר אהבה: בלורית. דהכא: אפר מקלה. דמכות פרק בתרא לא יתן אדם אפר מקלה על גבי מכתו מפני שנראית ككתונת קרעקע אפר מקלה אפר הכירה שקלוי וטרוף מאד ושחור וגלאה ككתונת קרעקע: וגבינה. הכא בפירקא (דף לה:) אמר רב מלכיה אמר רב אדא בר אהבה מפני שמתליקין פיה בשומן חזיר: מתניתין ומתניתא. הנך דלתימר אפילושא דמתני' ובריית' רב מלכיה והנך דלתימר שמעתתא באפי נפשייהו ולא אפילושא דמתניתי' רב מלכיו: מתני' מלכתא. היא דמותיבון מינה לאמורא ורב (ו) מלכיה שמו דומה לנקבה: מאי בינייהו. בין רב פפא לרב חנינא: איכא בינייהו שפחות. דאוקי רב חנינא ברב מלכיו ורב פפא ברב מלכיה ומעייל אפר מקלה ברב מלכיו דהנך תלת שפוד ואפר מקלה וגומות שמעתתא ניהו ולא אמתניתי' קיימא אבל שפחות ג"ר מלכיה הלכה כר"ל דאמר במשנתינו אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בגמר (ז) בלורית דהכא אפילושא דמתניתא קאי דקתני לעיל שומע את ידו ואתי איהו לפרושי שיעורה וכן גבינה דקתני מתני' אלו דברים האסורים כו' אמרינן מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבי ופי' רב מלכיה והא[טז] דנקיט תלמודא איכא ביניהו שפחות ולא נקט שפחות ואפר מקלה אמילתיה דרב מלכיה לאתנה בה רב פפא סימן נקט:

מתני'

שני לדג דם[יז]. והא דאמרינן בנדרים (דף מ:) אין מקיזין לא על הטיופות ולא על הדגים היינו לאלתר:

שני

[יח]אבל לא בינו לבינו. פי' במקום שאין רגילין בני אדם כ"כ כי ההיא דרב חנא בשבילי דנהרדעא אבל בימות אמצע לא אינטריך דתיפוק ליה אף בלא מספתר אסור לאתיתא עמהם מסום שפיכות דמים וכן יש לפרש לעיל (דף כ:). גבי מעיקה: **המסתפר מעובד כוכבים רואה במראה.** תניא בתוספתא פ"ג ובירושלמי דפירקין[יט] ישראל המסתפר מעובד כוכבים רואה במראה מן הכותי אין רואה במראה פי' לפי שאינם חשודים על שפיכות דמים (ח) התירו של בית ר"ג שיהו רואין במראה פי' אף מן הכותי מפני שהיו זקוקין למלכות משמע שאסור לאדם לראות במראה ונראה כי הטעם משום לא יבטח גבר שמלת אשה[כ] דמתרגם לא יתקן גבר מתיקוני אתתא והא (דתנן[כא]) בפ' שואל (שבת דף קמט.) אין רואין במראה בשבת ומפרש בגמרא במראה של מתכת מפני שאדם עשוי להסיר בה יומין המדולדלות ומשמע דוקא בשבת הא בחול שרי אתם בגאשה מיירי ואדם לאו דוקא דאדם אסור בכל ענין וכן משמע בירושלמי [כב] דמפרש טעמא דאין רואין במראה דפעמים שהאשה רואה ומתא אחת לבנה ותולשה ומאה לידי חיוב חטאת ומסיים בה והאיש אף בחול אסור שאינו דרך בכוד ג' דברים התירו לבית רבי שיהו רואין במראה ושיהו מספרים קומי ושילמדו לגמיסה חכמת יון שהם זקוקין למלכות ואין לדאות דהא דקאמרי אף בחול אסור קאי אהשתא יומין לנקט לבנות מתוך שחורות דה"ג אמרינן פרק המקנא (שם דף לד:): המלקט לבנות מתוך שחורות אפי' אחת בשבת חייב ודבר זה אף בחול אסור משום לא יבטח גבר שמיו דרך מייתי עלה התירו לבית רבי לראות במראה משמע דהא לאסור בחול לראות במראה הוא ומיהו אינו אסור כ"א להתגאות דעבר משום לא יבטח גבר אבל להסתפר ולגלח ולראות במראה שלא יחבל בעצמו או משום מיחוש עיניים ולאי מותר ובחול לבות הוא יודע והלכה למעשה לאסור להסתפר מעובד כוכבים אלא אם כן רואה (ט) ואפילו בראשו הרבים מדקא אמר רב חנא תניא לי דעבדי אהדרי מאיר ודוקא בתער דשביק בה הזיקא בקל אבל במספרים לא[כג] שכיח בהו הזיקא שרי אם יש עמו אחר:

ין

דאיכא מראה מתחזי כאדם חשוב רב חנא בר ביזנא הוה מסתפר מעובד כוכבים בשבילי דנהרדעא א"ל חנא חנא יאי קועיך לזוגא אמר תיתי לי דעברי אדר"מ ואדרבנן לא עבר אימר דאמור רבנן ברה"ר ברה"ר מי אמור והוא סבר שבילי דנהרדעא כיון דשכיחי רבים ברה"ר דמו: [כד]ועובד כוכבים המסתפר מישראל כיון שהגיע לבלוריתו שומט את ידו: וכמה אמר רב מלכיה אמר רב אדא בר אהבה [כה]שלשה אצבעות לכל רוח ורוח [כו]אמר רב חנינא בריה דרב איקא שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיה אמר רב פפא[כז] מתני' ומתניתא רב מלכיה שמעתתא רב מלכיו וסימנא מתניתא מלכתא מאי בינייהו איכא בינייהו: מתני'

שפחות. דאוקי רב חנינא ברב מלכיו ורב פפא ברב מלכיה ומעייל אפר מקלה ברב מלכיו דהנך תלת שפוד ואפר מקלה וגומות שמעתתא ניהו ולא אמתניתי' קיימא אבל שפחות ג"ר מלכיה הלכה כר"ל דאמר במשנתינו אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בגמר (ז) בלורית דהכא אפילושא דמתניתא קאי דקתני לעיל שומע את ידו ואתי איהו לפרושי שיעורה וכן גבינה דקתני מתני' אלו דברים האסורים כו' אמרינן מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבי ופי' רב מלכיה והא[טז] דנקיט תלמודא איכא ביניהו שפחות ולא נקט שפחות ואפר מקלה אמילתיה דרב מלכיה לאתנה בה רב פפא סימן נקט:

מתני'

חוספניתא. סדקין שבפני האדם: מוניני. דגים קטנים: (ג) סיבורי. הקזת דם מכתפיים: שני לדם דג. אם הקיז דם היום אוכל דגים למחר: שני לדג דם. אכל[יא] מיום שלפני הקזה דגים: חגב"ש. מלא גבינה בגלוס שחלים: וכי מפנה. מאן דאכל הני בתר הקזה ובא ליפנות חוץ לעיר לא יפנה (ד) למזרחה של עיר: משום דקשיי ריח. דבריס הללו והרוח מביאתן לעיר: הכי גרסינן לא יפנה אלא למזרחה של עיר. שרוח מזרחית אינה חזקה כדתנן בלא יחפור (ב"ב דף כה.) אין עושין בורסקי אלא למזרחה של עיר ובמסכת ברכות (דף מג.) היכן למזרח גורנו דמו בראשו שרוח מערבית מביאה עליו ומסוכן הוא: איסתומכא דליבא. דופני בשר שתחת הלב והוא ערפשא. ליבא אחריתא תוך שבגבך הלב שקורין ביבלא ופעמים שנכפף לגד פיס ומעכב את הנשימה וחזו[יב] עיקר: במונא ברוייא. (ה) כעין כף אגרוף: ונינא. מינטו"א: אגדנא. עשב מר הוא והוא מרוטי"א בלע. לענה מתרגמינן גידין: ציתרי. שדליא"ס: אבדתא. איזוב: דליבא בחמרא. אז לאיסתומכא דליבא ישתה אלו מין: ברוחא. לשתפת שמתמת רוח ישתה אלו מיגס: לבודא. מולי אשה יולדת ומצטננת על המשכר: שכמה. דומה תיבה זו לשכרא בשתי אותיות: מלא חמש אצבעתיה. מלא ידו: מלא אצבע רבה ומלא אצבע זוטרתי.[יג] שיכול לאחוז בזרת ואגודל יחד: כוזא. כלי קטן: תרוודא. מלא כף: בי כוכבי. מתת הכוכבים בתלר של מת[יד]: ומי סיסין. פוליו"ל יבש שורה בגיס ושותה: והרת. לחמה של בהמה: ויותרת הכבד. טרפשא דכבדא שקורין מייכר"ס: במראה. מירדווי"ר לרואות אם מסתפר יפה באומנות וסבר העובד כוכבים כיון דקפיד אהכי תשוב הוא ומתירא להורגו: לבלוריתו. שהוא מגדל לעבודת כוכבים שומע את ידו מקולדס לכן שלשה אגבעות לכל רוח כדלקמן כלי שלא יהא מתקנה: בשבילי דנהרדעא. מון לעיר: זוגא. לאתון: קוציך. לוארך: שבילי דנהרדעא. שסם עוברים ובגיס תדיר: שפוד. באין לדין במסכת ביצה: שפחות. בכתובות בתא"ס: גומות. בגלה בגא סימן הוי תלת שמעתתא דרב[טו] מלכיו אמריגהו משמיה דרב אדא בר אהבה: בלורית. דהכא: אפר מקלה. דמכות פרק בתרא לא יתן אדם אפר מקלה על גבי מכתו מפני שנראית ككתונת קרעקע אפר מקלה אפר הכירה שקלוי וטרוף מאד ושחור וגלאה ككתונת קרעקע: וגבינה. הכא בפירקא (דף לה:) אמר רב מלכיה אמר רב אדא בר אהבה מפני שמתליקין פיה בשומן חזיר: מתניתין ומתניתא. הנך דלתימר אפילושא דמתני' ובריית' רב מלכיה והנך דלתימר שמעתתא באפי נפשייהו ולא אפילושא דמתניתי' רב מלכיו: מתני' מלכתא. היא דמותיבון מינה לאמורא ורב (ו) מלכיה שמו דומה לנקבה: מאי בינייהו. בין רב פפא לרב חנינא: איכא בינייהו שפחות. דאוקי רב חנינא ברב מלכיו ורב פפא ברב מלכיה ומעייל אפר מקלה ברב מלכיו דהנך תלת שפוד ואפר מקלה וגומות שמעתתא ניהו ולא אמתניתי' קיימא אבל שפחות ג"ר מלכיה הלכה כר"ל דאמר במשנתינו אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בגמר (ז) בלורית דהכא אפילושא דמתניתא קאי דקתני לעיל שומע את ידו ואתי איהו לפרושי שיעורה וכן גבינה דקתני מתני' אלו דברים האסורים כו' אמרינן מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבי ופי' רב מלכיה והא[טז] דנקיט תלמודא איכא ביניהו שפחות ולא נקט שפחות ואפר מקלה אמילתיה דרב מלכיה לאתנה בה רב פפא סימן נקט:

מתני'

שני לדג דם[יז]. והא דאמרינן בנדרים (דף מ:) אין מקיזין לא על הטיופות ולא על הדגים היינו לאלתר:

[יח]אבל לא בינו לבינו. פי' במקום שאין רגילין בני אדם כ"כ כי ההיא דרב חנא בשבילי דנהרדעא אבל בימות אמצע לא אינטריך דתיפוק ליה אף בלא מספתר אסור לאתיתא עמהם מסום שפיכות דמים וכן יש לפרש לעיל (דף כ:). גבי מעיקה: **המסתפר מעובד כוכבים רואה במראה.** תניא בתוספתא פ"ג ובירושלמי דפירקין[יט] ישראל המסתפר מן העובד כוכבים רואה במראה ואינו חושש מ"ט כיון דרואה במראה כמדומה העובד כוכבים שהוא אדם חשוב ומתיירא לינע בו. פי' [כ]קוקף **ועובד כוכבים המסתפר מישראל כיון שהגיע לבלוריתו שומט את ידו.** פי' בלוריתו מקום בראש שמגלחין אותו הכומרים לעבודת כוכבים. וכמה מקום שומט את ידו. אמר רב מלכיה אמר רב אדא בר אהבה ג' אצבעות לכל רוח ורוח וקי"ל דהא שמעתתא דרב מלכיה היא דגרס' שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיה רב פפא אמר מתני' ומתניתא רב מלכיה כו' וכבר פירשוהו בכתובות ובבמה מקומות לפיכך לא האדכנו בכאן **פי' שפוד** ביום טוב. שפחות בכתובות. גומות בנדה. בלורית

חשק שלמה על ר"ח

[כא] נראה דע"ל פי' קוקף גרון וכן הוא בערוך ערך קף.

הגהות מהר"ב רגשבורג

[כב] **רש"י ד"ה דליבא בחמרא.** לאיסטומכא דליבא כע"ל:

תורה אור השלם

[כג] א) וְיַיִן יַשְׂמַח לְבַב אֱנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן וְלֶחֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד: [תהלים קד, טו]

[כד] ב) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם: [בראשית א, כ]

[כה] ג) וַיְהִי הוּא טֶרֶם כִּלָּה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת אֲשֶׁר יֻלְּדָה לְבְתוּאֵל בֶּן מִלְכָּה אֵשֶׁת נָחוֹר אֲחִי אַבְרָהָם וְכַדָּהּ עַל שִׁכְמָהּ: [בראשית כד, טו]

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פי"ד מהל' דעות הלכה טו:

מט ב מיי' פי"ב מהל' רוצח הלכה יא סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סימן קנו סעיף ו וטבא"ה סעיף ב:

נ ג ד מיי' פי"ו מהל' עבודת כוכבים הלכה ב סמג לאוין נ טוש"ע י"ד סי' קנו סעיף ג:

רבינו חננאל

ומרבין זרע ומברין כל גופו של אדם: **ת"ר** עשרה דברים מחזירין את החולה לחליו וחליו קשה האוכל בשר שור בשר שמן בשר צלי צפורים ביצה צלויה שחלים תגלחת מרחץ וכבר וגבינה ר"א אף אגוזים וקשואין: **מתני' ואין** מסתפרין מן **העובד כוכבים בכל מקום דברי ר"מ וחכ"א** בה"ר מותר. ת"ר ישראל המסתפר מן העובד כוכבים ברה"ר רואה במראה ואינו חושש מ"ט כיון דרואה במראה כמדומה העובד כוכבים שהוא אדם חשוב ומתיירא ליגע בו. פי' [ז] קוקף **ועובד כוכבים המסתפר מישראל כיון שהגיע לבלוריתו שומט את ידו.** פי' בלוריתו מקום בראש שמגלחין אותו הכומרים לעבודת כוכבים. וכמה מקום שומט את ידו. אמר רב מלכיה אמר רב אדא בר אהבה ג' אצבעות לכל רוח ורוח וקי"ל דהא שמעתתא דרב מלכיה היא דגרס' שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיה רב פפא אמר מתני' ומתניתא רב מלכיה כו' וכבר פירשוהו בכתובות ובבמה מקומות לפיכך לא האדכנו בכאן פי' שפוד ביום טוב. שפחות בכתובות. גומות בנדה. בלורית

הגהות ציונים

[כא] שלישי לו סכנתא ליתא באה"ת ובכת"י. וכ"נ מר"ח: **[כב]** בה"ג ואה"ת **ביצה**. ר"ח **ביצים**, וכמו בנדרים. ונראה מרש"י ומתוס' רבינו אלחנן דל"ג כלל בגמרא "לא חלב... ולא שחלים": **[כג]** בראשונים ובכת"י "רביעתא דחמרא ורביעתא דשיכרא": **[כד]** [בערוך וברב אלפס איתא **איסטומכא**] (גליון): **[כה]** [בערוך איתא **ואברתא** עיין שבת קכח.] (גליון): **[ו]** כת"י **יבשין**, וכמו בברכות נז ע"ב: **[ז]** ראשונים וכת"י **וקיבה**, וכמו בברכות: **[ח]** כר"ח וכאה"ת "ומרבין **זרע ומברין** כל גופו", עי' ברכות מ ע"א ונז ע"ב ודק"ס שם: **[ט]** [כלומר חלב טהור או שומן של עופות ודגים ומלת שומן הוא ענין בפ"ע והלכך שפיר קא חשיב עשרה דברים וכו'] (גליון). עי' הגהת הב"ח דבמקום "שומן" צ"ל **בשר שמן**, וכ"ה בראשונים ובכת"י ובברכות: **[י]** בכי"מ **רב פפא אמר** וכ"ה כהוגן בכל המקומות שציין הגרי"ב (דק"ס): **[יא]** צ"ל **יאבל** (רש"ש. וכ"ה בכת"י): **[יב]** ע"י וכת"י **וזה**: **[יג]** בכת"י נוסף **מה**: **[יד]** [בדפו"י **שלא בית**] (גליון): **[טו]** צ"ל **רב** מלכיו (באורות המים): **[טז]** **אי נמי הא** בצ"ל. להם סתרים (גליון). והרש"ש כתב דגליון זה הוא שבוש. דע שתוס' ד"ה ורימב"א מזכירים שני לשונות ברש"י. וז"ל הכת"י מהתחלת הדבור (והעתקנוהו כולו אף שיש בו שבושים) "איכא ביניהו שפחות. דאוקי רב חיננא ברב מלכיו ורב פפא מוקים לה ברב מלכיה ולא קאי **(אדר)רב פפא ולא עלה בהא כלל דאע"ג דאפר מקלה שמעתתא מוקים לה רב פפא ברב מלכיה כר' חיננא דאי (כ)רב פפא אאפר מקלה נמי פליג הכי הוה ליה למימר תחלה שמעתתא רב מלכיה דהוה נמי שפחות בכלל.** והנך תלת שפוד ואפר מקלה וגומות שמעתתא ניהו ולאו אמתניתא קיימי אבל שפחות אמר רב מלכיה **אמר רב אדא בר אהבה** הלכה כר' אליעזר "ופרושא רב מלכיה והא דנקט תלמודא איכא ביניהו שפחות ולא נקט שפחות ואפר מקלה אמלתיה דרב מלכיה דאנח בה רב פפא סימנא נקט" **[ל]** משום **הכי לא** נקט **אפר מקלה אלא** שפחות **כמה דאמר רב פפא מתניתין ומתניתא הוא לבדו רב מלכיה הכי משמע כל מתניתין ומתניתא אמ' רב מלכיה ואי איכא שמעתא שהוא אמרה איכא אבל מתניתין ומתניתא הוא לבדו אמרה ומשום הכי ליכא ביניהו אלא שפחות דשפחות (פחת) דמשנה הוא כדאמרן לעיל ומוקים לה רב פפא ברב מלכיה ורב חיננא ברב מלכיו אבל אפר מקלה ליכא ביניהו דיש לנו לומר דרב פפא סבר אפילו רב מלכיה אמרה: [יז]** צ"ל שני **לדם דג** (תוס' רבנו אלחנן ותוס' שאנץ): **[יח]** זה הדבור שייך במתני' (גליון): **[יט]** [צ"ל **דתניא**] (גליון): **[כ]** צ"ל **דל"א** (באורות המים): **[כא]** מגיה דפו"י "ומוניני": **[כב]** בכת"י הגמרא במקום "חלא לסיבורי" הגירסא "חלא **לדמא**", ולפ"ז א"צ להפוך הדבורים: **[כג]** ברש"י דפו"י "כמון": **[כד]** ברש"י דפו"י "מלכיו". ומגיה "מלכיא" כי כ"ה בדפו"י בכ"מ בגמרא וברש"י (במקום "מלכיה" שלפנינו):

יין מנלן. תימה מאי קא בעי מנלן הא מתניתין מיירי בסתם יינם וגזלה דרבנן היא שגזרו על יינם משום בנותיהן וי"ל דודאי עיקר גזרה לסתם יינם (לקמן לו:) משום בנותיהן הוא מיהו לא היו אוסרים אותו בהנאה מטעם זה מידי דהוה אפיתן ושמנם אלא עבדו[1] רבנן כיון נסך גמור שנתנסך לפני עבודת כוכבים שאסור מן התורה משום דדמי ליה[2] ועל יין נסך שואל התלמוד מנלן וא"ת ויין שנתנסך למה לי קרא מי ליפיק מכלל שאר זבח וי"ל דאין הכי נמי דזבחה ונסוך שני עניינים הם ומרבה להו[3] לקמן לאסור בפרק ר' ישמעאל (דף נא.) מזבח כל כעין זבחה[4] ומניסוך זריקה המשתברת כגון שבר מקל לפניה: **ישתו** יין **נסיכם.** למאן דדרים להמי קרא בעובדי כוכבים ניחא ולמאן דדרים ליה בגיטין[5] (דף ט:) גבי טיטוס שאמר מקרא זה על ישראל וכן בספרי[6] ר' יהודה וכי נחמיה חד דורשו כלפי העובדי כוכבים וחד דורשו כלפי ישראל צריך לפרש שהיו העובדי כוכבים מגנין ישראל על עבודת המזבח כנגד מה שעושין לעבודת כוכבים שלהם ויאכלו ויאמרו קאי אמזבח שאוכל מנחות[7] ושותה נסכים: **אתיא** שם שם מעגלה ערופה. תימה אדליף מקרובת עבודת כוכבים ממת וממת מעגלה ערופה גילף מת גופיה שם שם מעבודת כוכבים עצמה כדאמרינן פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז: ושם) גבי האורג בגד למת דרבא ליף דלא מיתסר בהזמנה שם שם מעבודת כוכבים דכתיב בעבודת כוכבים אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם וי"ל דהתם משמשין ממשמשין ממש (ח) דקרא דאבד תאבדון בכלים כשנשתמשו בהן לעבודת כוכבי הכתוב מדבר. [כדאיתא לקמן דף נא.]:

כפרה כתיב בה בקדשים. תימה בפ"ק דכריתות (דף ו.) דרשינן וערפו שם שם תהא קבורתה וי"ל דאינהו תרוייהו דאי משום דכתי' כפרה (ט) אמרי' לאחר עריפתה מומרת דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו[8] ואם מוערפו שם ה"א אינה אסורה עד לאחר מיתה לכן אצטריך כפרה כתיב בקדשים דמיתסר אף ממיתה וגם אצטריך לדמותה לקדשים לומר שאינה אלא מיום[9] ושיהא טרפות פוסל בה כדאמרינן בפ"ק דחולין (דף יא.): **אמר רב אשי הא אתא לאשמועינן חומץ כו'.** ה"ה דהוה מצי למימר דאשמועינן דוקא של איסור[10] שנתנסך בעודו יין אבל של ישראל מותר דלאו בר מיסוך הוא אלא תדע

נקט דאשמועינן מינה תרתי:

אי משום אנסוכי חומץ **לאו בר ניסוך הוא.** מכאן היה נראה להתיר חומץ שלנו ממגע עובד כוכבים וגם רבינו משולם התירו וי"ל הקפיד עליו ואמר כי אין אנו נקיאין בטיב חומץ כי מעשים בכל יום בדעות אלוקות יש קורין אותו חומץ ויש קורין אותו יין והמוכר (את הספינה[11]) (ב"מ דף מ.) נמי פליגי בריחיה אלא וטעמיה תמוה וגם על הנוסר שהתיר רבינו משולם ממגע עובד כוכבים משום דמה שיוצא ממנו נקרא מים כדאמר פרק כל הגט (גיטין דף נא.) משעת כניסת מים לנוסר וכן בפרק ד' דמסכת שביעית (מ"ח) הנוסר משהביא מים אוכל בו פתו בשדה הקפיד רבינו תם משום דאין אנו נקיאין מתי קרוי נוסר ועוד כתב שאינה אחת לא נתבטלו היינות וכי בשביל שיינותיהם אינם מבוטלים כל כרליהן הכי נמי נאמר שלא יהא אותה הסנה דין יין נסך:

מתני' אלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואיסורן איסור הנאה [1]היין [2]והחומץ של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין [3]וחרם הדרייני ועורות לבובין רשב"ג אומר [4]בזמן שהקרע שלו עגול אסור משוך מותר [5]בשר הנכנס לעבודת כוכבים מותר והיוצא אסור מפני שהוא [6]כזבחי מתים דברי ר"ע [7]ה"ה [8]ההולכין לתרפות אסור לשאת ולתת עמהן והבאין מותרין: נודות העובדי כוכבים וקנקניהן ויין של ישראל כנוס בהן אסורין ואיסורן איסור הנאה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [1]אין איסורן איסור הנאה: החרצנים והזגין של עובדי כוכבים אסורין ואיסורן איסור הנאה דברי ר"מ וחכ"א [2]לחין אסורין יבישין מותרין [3]המוריים וגבינת בית אונייקי של עובדי כוכבים[4] אסורין ואיסורן איסור הנאה דברי ר' מאיר וחכ"א [5]אין איסורן איסור הנאה אמר ר' יהודה שאל ר' ישמעאל את רבי הושע כשהיו מהלכין בדרך אמר לו (א) מפני מה אסרו גבינות עובדי כוכבים אמר לו [6]מפני שמעמידין אותה בקיבה של נבילה אמר לו והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה (ב) אמרו כהן שדעתו יפה שורפה חיה ולא הודו לו אבל אמרו אין נהנין ולא מועלין אמר לו [7]מפני שמעמידין אות' בקיבת עגלי עבודת כוכבים אמר לו אם כן למה לא אסרוה בהנאה השיאו [8]לדבר אחר [9]אמר לו ישמעאל (ג) היאך אתה קורא [10]כי טובים דודיך מיין או כי טובים דודיך [11]אמר לו כי טובים דודיך [12]אמר לו אין הדבר כן [13]שהרי חבירו מלמד עליו [14]לריח שמניך טובים: **גמ'** יין מנלן [15]אמר רבה בר אבוה אמר קרא [16]אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם מה זבח אסור בהנאה אף יין נמי אסור בהנאה (ד) זבח גופיה מנלן דכתיב [17]ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אסור בהנאה [18]אף 'זבח נמי אסור בהנאה ומת גופיה מנלן אתיא שם שם מעגלה ערופה כתיב הכא [19]ותמת שם מרים וכתיב התם [20]וערפו שם את העגלה בנחל מה להלן [21]אסור בהנאה אף כאן נמי [22]אסור בהנאה והתם מנלן [23]אמרי דבי רבי ינאי [24]כפרה כתיב בה בקדשים: והחומץ של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין: פשיטא משום דאחמיץ פקע ליה איסוריה אמר רב אשי הא אתא לאשמועינן [25]חומץ שלנו ביד עובד כוכבים אין צריך חותם בתוך חותם אי משום אינסוכי לא מנסכי ואי משום איחלופי כיון דאיכא חותם לא טרח ומזייף אמר רבי אילעא שנינו יין מבושל של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין אסור פשיטא משום דאבשיל פקע ליה איסורא אמר רב אשי הא אתא לאשמועינן [1]יין מבושל שלנו ביד עובדי כוכבים אין צריך חותם בתוך חותם אי משום אינסוכי לא מנסכי ואי משום איחלופי

מתני' שהיה מתחילתו יין. כיד העובד כוכבים לאפוקי היכא דזמין עובד כוכבים חומץ מישראל דלא מיתסר בהנאה דטעמא דאסור בהנאה משום דדלמא נסכיה הוא וחומץ לא מנסך: וחרם הדרייני. בגמרא[2] מפרש שבוריהו במים ויועלת יין הנבלע בו: ועורות לבובין. שקורעין[3] כנגד הלב דרכן לעשות כן לעבודת כוכבים ומוליאין את הלב דרך הנקב ומיתסר משום זבחי מתים: משוך מותר. שאין עושין כן לעבודת כוכבים: והיוצא אסור. בהנאה דעושין תקרובת: **לתרפות.** לטעות עבודת כוכבים למרמוז: **אסור לשאת ולתת.** לאזל ומודה[4] לעבודת כוכבים ועוד דזבחי מידי דאצטריך לעבודת כוכבים לתקרובת[5]: נודות עובדי כוכבים. של עור: וקנקניהם. תרס: כנוס בהן. הכנס בהן יין לקיום: חרצנים וזגין. פסולת של ענבים וגרעינין שבתוכן: לחים. כל שיש עשר תדש: **אסורין.** אף בהנאה: **המוריים.** (ה) שמן של דגים: ואיסורן איסור הנאה. שמא עירב בו יין: וגבינות בית אונייקי. שם הכפר אבל שאר גבינות מותרין בהנאה ובגמרא מפרש לה (דף לד:): **מפני מה אסרו.** לרבנן קבעי לה דאסרו לה באכילה ולא בהנאה: **והלא קיבת עולה חמורה.** שהעולה אסורה בהנאה ומועלין בה: שדעתו יפה. שאינו קץ ומואס בה: שורפה. הומי"ר בלע"ז גומעה: **ולא הודו לו.** לאומרים[6] כן (ו) להיתירא לכתחלה: **אבל אמרו לא נהנין ולא מועלין.** וכל היכא דתנן הכי שרי מדאוליתא אבל רבנן (ז) דגזרו בה[7] והכי משמע לא נהנין מדרבנן ואם נהנה אין בה מעילה אלמא מדלית בה מעילה ש"מ האי תנא הכנוס בקיבת העולה כפירשה בעלמא הוא: בקיבת עגלי עבודת כוכבים. שנעשו לה תקרובת וגבי עבודת כוכבים אפי' פרש אסור דמיחא ליה בנפחיה שיראה יפה כדאמרינן בגמרא[8]: **השיאו לדבר אחר.** לא רצה לגלות דבר הכרוך כדמפרש בגמרא[9] טעמא: **כי טובים דודיך.** לשון זכר: **או דודיך.** לשון נקבה ויכי קאמרה כנסת ישראל יקקי הקב"ה מנשיקות פיהו כי כך אמר לי טובים דודיך מיין: חבירו מלמד עליו. שהוא לשון זכר וכנסת ישראל היא דקאמרה לפני שכינה לריח שמיך טובים וגו' עלמות אהבוך לא שייך למימר לנקבה: **גמ' אף יין אסור.** שנתנסך[10] לעבודת כוכבים: כפרה כתיב בה. כפר לעמך ישראל (דברים כא) הלכך אסור בהנאה בקדשים: ה"ג אמר רב אשי **הא אתא לאשמועינן** חומץ שלנו. חומץ של ישראל שהפקידו אצל עובד כוכבים אינו צריך אלא חותם אחד דהואיל ואשמועינן מתני' דלא חותם אחד דהואיל ומשום איהלופי. לצורכו להחליפו ברע ממנו: **לא טרח ומזייף.** לסתור חותמו של ישראל ולעשות חותם אחר מזייף: יין מבושל. משמע שהיה מתחלתו יין כיד עובד כוכבים ובשלו אסור בהנאה משום מתחלתו: **הא אתא לאשמועינן.** טעמא דהעובד כוכבים בשלו הא בשלו ישראל בהיתר תו לא מיתסר בהנאה וקמשמע לן דלא מנסכי עובדי כוכבים יין מבושל שלנו שהופקד לעובד כוכבים א"ל כו':

איחלופי

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פי"א מהלכות מאכלות אסורות הל' ז סמג לאוין קמט טור"ע י"ד סימן קכב סעיף ג:
נב ב מיי' שם הלכה יג סמג שם טור"ע שם סעיף ו:
נג ג טור"ע שם סעיף יג:
נד ד מיי' פ"ז מהל' עבודת כוכבים הל' ג סמג עשין עז טור"ע י"ד סימן קלב סעיף ח:
נה ה מיי' פ"ט שם הלכה ח סמג לאוין קמט טור"ע י"ד סימן קמח סעיף יא:
נו ו מיי' פי"א מהלכות מאכלות אסורות הל' טו סמג עשין עז טור"ע י"ד סימן קלא סעיף ג:
נז ז מיי' שם הלכה יד סמג שם טור"ע י"ד סימן קכב סעיף יד:
נח ח ט מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' יג סמג לאוין קמט טור"ע י"ד סימן קכו טור"ע י"ד סעיף ב:
נט י מיי' פ"ז מהלכות עבודת כוכבים הל' טו סמג עשין עז טור"ע י"ד סימן קלא סעיף ג:
ס כ מיי' פ"י מהלכות רוצח הלכה ו סמג עשין עח:
סא ל מיי' פי"ד מהל' אבל הלכה כא סמג עשין דרבנן ג טור"ע י"ד סימן שמט סעיף ג:
סב מ נ מיי' פי"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה י סמג לאוין קמח טור"ע י"ד סימן קיח סעיף ג וסימן קל סעיף ג:

דבינו חננאל

בלוריות וגבינה בור המסכתא. אפר מקלה במכות: **מחני' ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואיסורן איסור הנאה היין והחומץ של עובדי כוכבים** וכו'. יין מנא לן דכתיב אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם איתקש יין לובח ואיתקש הזבח למת שנאמר ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אסור בהנאה אף יין של עובדי כוכבים אסור בהנאה ומת שאסור בהנאה מנא לן כתיב שם במיתת מרים ותמת שם מרים וכתיב בעגלה ערופה שם שנאמר וערפו שם את העגלה ובעגלה כתיב כפרה שנאמר כפר לעמך ישראל כקרשים ומה קדשים אסורין בהנאה אף מת אסור בהנאה. **והחומץ של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין** וכן יין מבושל של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין אסורין בהנאה **ומתמהינן פשיטא** משום דאחמיץ או משום שנתבשל פקעא ליה איסוריה **ומשני רב אשי הא אתא לאשמועינן** דלאו כיין נינהו בכל מילי אלא אסורין בהנאה כיין בלבד אבל אי אנחינהו

ליקוטי רש"י

[נרפס בדף ל.]

הגהות וציונים

ס) "רבי ר"ע" ל"ג בפירוש הראב"ד (מביא ראיה מהגמרא לב ע"ב "ומני רב"ב היא", ומוסיף דמאן דגרס ליה מפרש כלומר ר"ע ס"ל כרב"ב), וכן ליתא במשנה שבמאירי וברא"ש ובכתי"מ:

ג] "של עובדי כוכבים" (דפו"י "של גוים") ליתא בכמה ראשונים ובכ"מ: **ד]** בראשונים ובכת"י נוסף **אמר רב נחמן**: **ה]** הב"ח ברש"י שברי"ף הגיה **שקרוניין**, וכ"ה בכת"י ובהעתקת כמה ראשונים: **ו]** רש"א **לא אמרו** (גליון): **ז]** בפשוט פירוש ממשיך **לא טרח דמזייף** וכו' (הדבור שלהלן), וכ"ה באלמנדרי ובנמוקי יוסף ובכת"י, ואח"כ מה"ד "משום איחלופי": **ח]** צ"ל **עבדוהו** (בארות המים): **ט]** צ"ל ומרבה **מיניהו** (בארות המים): **י]** צ"ל "מזבח כל כעין זביחה **כגון שבר מקל לפניה** ומניסוך זריקה המשתברת", והס"ד (רש"ש): **יא]** כונת תוס' אהא דאיתא בגיטין נו: על קרא דאמר אי אלהימו צור חסיו בו זה טיטוס שחרוך וגידף וכו' הא"כ עלי' קאי כל הפסוקים הסמוכים והיינו קרא אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם אמרו ג"כ העובדי כוכבים על ישראל וכמ"ש ג"כ רש"י בפרשת האזינו לב פסוק לו השניי' לדעת רבי נחמי"ה ע"ש וזה פשוט ובדור בכוונת תוס' ועיין מ"ש המהרש"א דלא מצאתיו שם בגיטין ע"כ ולפמ"ש בס"ד ניהא שפיר) (גליון): **יב]** צ"ל **זבחים**, כלישנא דקרא חלב זבחמו (רש"ש): **יג]** צ"ל "דוקא **שלהם אסור**" (רש"ש): **יד]** צ"ל **פירות** (גליון): **טו]** מגיה דפו"י "אותו":

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [עי' פרש"י לקמן לב: ד"ה בשבת], **ב)** [הא דלא אמר יצחק ואמר יוחנן מי' תוס' לקמן לב: ד"ה עובד כוכבים ועוד שם ד"ה והיינא], **ג)** [עי' תוס' לקמן לב: ד"ה עובד כוכבים ועוד שם ד"ה ההולך], **ד)** [לקמן לח:], **ה)** [עי' תוס' לקמן לד: ד"ה מפנין], **ו)** [עי' תוס' לקמן לד:], **ז)** [עד דאמא דוד גמרא גמירי לה ואמא דוד דאמרמיה אקרא עי' תוס' לקמן נב. ד"ה תנכון], **ח)** קדושין מז. [מגילה כח. נחמיה ע: חולין יא.], **ט)** לב., **י)** לעיל ו:, **כ)** עי' לעיל ו. ורש"י ד"ה ולפני, **ל)** לקמן מב: [עי"ש בגליון הש"ס], **מ)** לד:, **נ)** לה., **ס)** עי' לקמן נז: סד"ה לאפוקי, **ע)** האדונו סי' שכז, **פ)** כריתות שם, **צ)** [כדאיתא בגמגילה כח:].

הגהות הב"ח

(א) גמ' מפני מה אסרו. נ"ב עיין פרש"י ע"ז סוף דף לד: **(ב)** שם ואמרו כהן וכו' ולא מועלין חזר אמר לי מפני שמעמידין אותה[1]: **(ג)** שם ישמעאל אחי היאך אתה: **(ד)** שם חבח גופיה: **(ה)** רש"י ד"ה המוריים שומן אל: **(ו)** ד"ה ולא הודו וכו' להתירה: **(ז)** ד"ה אבל וכו' דגזרו הוא דגזרו: **(ח)** תוספות ד"ה אתיא וכו' ממש גמר דקרא וכו' בכלים שנשתמשו בל"ל ותוס כ' נמקר: **(ט)** ד"ה כפרה וכו' כפרה הוה אמרינן וכו' כתיב בה בקדשים:

גליון הש"ם

גמרא א"ל ישמעאל. עיין בר"ש פ"י משנה ה פרה ועיין בתוספות הריב"ש סימן רפ"ד:

תורה אור השלם

א) יְשָׁקֻנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן: [שיר השירים א, ב]

ב) לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ:
[שיר השירים א, ג]

ג) אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נִסְכָּם יָקוּמוּ וְיַעְזְרֻכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סְתָרָה:
[דברים לב, לח]

ד) וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים:
[תהלים קו, כח]

ה) וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְּבַר צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם: [במדבר כ, א]

ו) וְהוֹדִיעוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָעֶגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחַל: [דברים כא, ד]

ז) כִּפֶּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יְיָ וְאַל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם: [דברים כא, ח]

הודפס מאתר אוצר החכמה

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

מסורת הש"ס עם הוספות

ג) [מוספתא פ"ה ה"ו], **ג)** שבת קמ"ו. **ג)** [פסחים מ:], **ד)** שבת עז. ע"ש, **ה)** [סנהדרין נח. ע"ש וברש"י וי"ט], **ו)** פ"ה ה"ו.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אינגלא ליה הוה קיסתא: **(ב)** רש"י ד"ה דלרי ואתי וכו' דמלרי זיקי. ר"ב וכן הוא מיגמות סוף פ"ק דף י:

ליקוטי רש"י

ושורות בובין. מפקם במסכת ע"ז (נב.) שנוקבין כנגד הלב [קרנן עגול (ולכן) אותו נקב הוליאו הלאמורין והקריבוהו לעבודת כוכבים ומקריבוהו עבודת כוכבים לשון בהגאה [תמורה כח.]. שהיו מקריבוה לעבודת כוכבים שהיו נוקבין העור כנגד הלב והיו מוציאין אותו כשהוא מי [ר"ן נדרים יג:]. בשר הנכנס לעבודת כוכבים. שהעובד כוכבים רולה להכניסו מותר בהגאה אם מהר ישראל ליטלו עם כליסתו קודם שיקריבו אותו [לקמן לב:]. כי טובים. לי דוחין מכל מלאכה יין ומכל עונג ומתמה ולשון עברי הוא לחיות כל פעודת עונג ומתמה נקלתם על שם היין כענין שנאמר (אמתר ז) אל תיא מתמה היין (ישעיה כד) בשיר לא ישתו יין (שם) וחיה כעור ונגל ומלל ומוף ויין מתמיהם זהו ביאור מתמנו ונאמר דוגמא אלו על שם שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים ואותם דודים ערבים ערבים עליהם מכל מעשוע [שה"ש א, ב]. לדיח שמיך טובים. שם טוב נקרא על שם שמן טוב [שם א, ג]. אשר חלב זבחימו. היו אותן אלוהות אוכלים שהיו מקריבים ושותין יין נסיכם [דברים לב, לח]. ועברו. קולן ערפה נקופין [שם כא, ז]. בפרה כתיב בה בקדשים. כפר לעמך ישראל מה קדשים אפורין בהגאה אף היא אסורה בהגאה [חולין יא.]. בקדשים. וקדשים אפורין בהגאה שהרי מוענלין בהן [קידושין נז.]. [ע"כ שייך לדף כט:]

ואין עושין אלונתית. שאינה למשקה למא אלא לגנן לאחר המדשן ולוגמא לרפואה [שבת קמ.]. **מסורתא.** מרבן [ב"מ ו.]. **עלי ועל צוארי.** יפה עונש הזקן דולמי לא יזקון [פסחים ח:]. **בכובא.** גיגית [ב"מ כה.]. **פרונקא.** מגד שטוטין על גיגית יין לכסוהה [שבת קלט:].

הגהות וציונים

א) [צ"ל בדתניא] (גליון): **ב)** [צ"ל מסותא למיקר] (גליון): **ג)** ראשונים וכת"י "משום יין נסך": **ד)** ראשונים וכת"י **שמעון**: **ה)** ראשונים וכת"י **חנינא**: **ו)** בראשונים ובכת"י נוסף **אבלט**: **ז)** **איגלי** (כת"י): **ח)** בכת"י נוסף **אתא לקמיה דרב אדא בר אהבה**: **ט)** "מזיגא" ליתא בר"ח ובכל הכת"י: **י)** כת"י **לקמיה**: **כ)** לא שתי **מיא** מבי (נשמט בדפוס בשגגה, דק"ס): **ל)** בה"ג וכת"י **ירקונא**: **מ)** [פי' לענה. ערוך] (גליון): **נ)** גי' הערוך (ע' קרס) **דאקרים**: **ס)** **משכיה אבלט לידיה**. הוא ציון הגמרא ויש למחוק הנקודות שבינתים (דק"ס): **ע)** [צ"ל **חיטי דאית בהו צירי**] (גליון): **פ)** צ"ל **פיה** (כת"י): **צ)** כת"י **ישראלית**: **ק)** צ"ל **בקיאה** (בארות המים, וכ"ה בכת"י): **ר)** "מר" ליתא בכת"י, וגורס: **ירקנא**. רע **מאד** ומר: **ש)** יכניסו **אותה לקיום** עם (בארות המים): **ת)** צ"ל **ראהו** (בארות המים):

איחלופי. לשמות: **אלונתית.** פוטו"ן: אסור. שהרי תחלתו יין: **אלונתית בברייתא.** שלא היה יין מתחלה מיד עובד כוכבים אלא לקחה עשויה מיד ישראל: **מותרת.** בהגאה דמו לא מנסך ליה: **עושין אנומלין.** בשמא שהוא לשמות: **ואין עושין אלונתית.** שהוא לרפואה להלטנן כשיוצאין מביתו המרחץ כדמפרש: **ומים צלולין.** שנשאבו ועמדו בכלי יום או יומים להיות צלולין וטופין העליונים בנחת במשקנת: **מזוג.** שני חלקי מים וחלק יין[ז]: **אין בו משום גילוי.** שאין נחש שותה הימנו: **אבלט.** עובד כוכבים היה: **משכיה.** שנטלו[ח]: **לידיה.** שלא יגע בו ויאסרנו: **הרי אמרו וכו'.** ושמעינן מהכא דלא בשתיה מותר: **מזיג ולא מזיג.** שאין בו מים הרבה שותה הנחש: **דצרי ואתי.** מבקע במים ובא כמו (פסחים דף מ.) (לריח לחיטי[ט]) מיקוע כמו דמלרי (ג) זיקי לקמן: **סמי עיניה דדין.** הרלה לו לנחש דבר איקוק בין זה ושוב: **קלי מיא.** מעט מים: **מסר נפשו.** למות ובא ושותה לענין כל: **לא מסר נפשיה.** ומיהו כי לא חזו ליה שתי: **בי עבבורי.** מקום: **בבובא.** בלע"ז קובא: **בפרונקא.** כיסוי של בגד קשרו על פיהן[י]: **פירוקא לסכנתא.** לדבר שיש בו סכנה אתה בא לתרץ ולסתור ראיות שאנו מביאין ואנן נסמוך אהני שיוויי לימו אלא ולשי ל"ש הכי ול"ש הכי אסור: **קיפטא.** שם מדת יין שבעיר: **אימת.** אדם הישן על הנחש ולא מסר נפשיה משום מיא ואיהו הוה ניים אגבייהו: **מבי ארמלתא.** ישראל[כ]: **שתי ואע"ג דלא בקיאי**[ל] **בהלכות גילוי:** **פירבא.** ומתהגא דגבא בקיאי ואתיא: **אמנקרותא.** נקיון: **קפדי.** ומכסין המים שלא תפול בהן פסולת: **טיליא חריפא.** מין יין חזק ואין טעמו טוב ומתוק אלא כחומץ ומתוך חזקו אין נחש שותהו: **דמצרי זיקי.** מבקע נודות ממזקן: **מר**[מ] **ירנקא.** רע ומר: **חוליא.** מתוק מחמת השמש בתוך הענבים ושוב אינו הגון: **רב חמא מתני להו.** להגך ג' ייעות שיוי שלהן לשבח: **חד.** חריף מחמת פלפלין וסממנים המתוונין בו: **אפסינתין.** אוליסנ"ל בלע"ז: **מי בארג.** משקה משובח בארג לשון פרס משובח כמו סוסיא בארג בחלק[נ] וכולן אין נחש שותה מהן: **קרינא.** תלית מתוק: **ובמקומו.** בחמדינתו: **חמר מדינה הוא.** והנחשים רגילין בו: **דאקרים.** החמץ ולא תומץ הגון: מכאן

איחלופי כיון דאיכא חותם אחד לא טרח ומזייף ת"ר [ס] יין מבושל ואלונתית של עובדי כוכבים אסורין [א]אלונתית בברייתא מותרת ואיזו היא אלונתית (כדתנן[ב]) גבי שבת [ג] [ב]עושין אנומלין ואין עושין אלונתית ואיזו היא אנומלין ואיזו היא אלונתית [ג]אנומלין יין ודבש ופלפלין [ד]אלונתית יין ישן ומים צלולין ואפרסמון דעבדי לבי מסותא[ד] רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יין מזוג אין בו משום גילוי יין מבושל אין בו משום ניסוך[ה] איבעיא להו יין מבושל יש בו משום גילוי או אין בו משום גילוי ת"ש העיד רבי יעקב בר אידי על יין מבושל שאין בו משום גילוי רבי ינאי בר ישמעאל חלש על לגביה ר' ישמעאל[ו] בן זירוד ורבנן לשיולי ביה יתבי וקא מבעיא להו יין מבושל יש בו משום גילוי או אין בו משום גילוי אמר להו ר' ישמעאל[ז] בן זירוד הכי אמר רשב"ל משום גברא רבה ומנו ר' חייא[ח] יין מבושל אין בו משום גילוי אמרו ליה נסמוך מחוי להו ר' ינאי בר ישמעאל [ט] עלי ועל צוארי שמואל ואבלט הוו יתבי אייתו לקמייהו חמרא מבשלא משכיה[י] לידיה א"ל שמואל הרי אמרו יין מבושל אין בו משום יין נסך אמתיה דרבי חייא איגלויי[כ] לה ההוא חמרא מבשלא אתיא לקמיה דר' חייא אמר לה הרי אמרו יין מבושל אין בו משום גילוי שמעיה דרב אדא בר אהבה איגלי ליה חמרא מזיגא[ל] א"ל הרי אמרו יין מזוג אין בו משום גילוי אמר רב פפא לא אמרן אלא דמזיג טובא אבל מזיג ולא מזיג שתי ומזיג ולא מזיג מי שתי והא רבה בר רב הונא הוה קאזיל בארבא והוה נקיט חמרא בהדיה וחזייה לההוא חיויא דצרי ואתי א"ל לשמעיה סמי עיניה דדין שקיל קלי מיא שדא ביה וסר לאחוריה אחייא מסר נפשיה אמזיגא לא מסר נפשיה ואמזיגא לא מסר נפשיה והא רבי ינאי הוה בי עבבורי ואמרי ליה בר הדיא הוה בי עבבורי הוו יתבי והוו קא שתו חמרא מזיגא[מ] פש להו חמרא בבובא וצרנהי בפרונקא וחזיא לההוא חיויא דשקיל מיא ורמא בבובא עד דמלא בבובא וסליק חמרא עילויה פרונקא ושתי אמרי דמזיג איהו שתי דמזיגי אחריני לא שתי אמר רב אשי ואיתימא רב משרשיא פירוקא לסכנתא אמר רבא הלכתא [ה]יין מזוג יש בו משום גילוי [ו]ויש בו משום יין נסך יין מבושל [ז]אין בו משום גילוי [ח]ואין בו משום יין נסך שמעיה דרב חלקיה בר טובי איגליא (ס) ההוא קיסתא דמיא והוה ניים גבה אתא לגביה[ט] דרב חלקיה בר טובי א"ל הרי אמרו אימת ישן עליהן והני מילי ביממא אבל בליליא לא [י]ולא היא לא שנא ביממא ול"ש בליליא אימת ישן עליהן לא אמרינן רב לא שתי[כ] מבי ארמאה אמר לא זהירי בגילוי מבי ארמלתא שתי אמר סידכא דגברא נקיטא שמואל לא שתי מיא מבי ארמלתא אמר לית לה אימתא דגברא ולא מיכסיא מיא אבל מבי ארמאה שתי נהי דאגליוא לא קפדי אמנקרותא מיהא קפדי א"ד רב לא שתי מיא מבי ארמאה אבל מבי ארמלתא שתי שמואל לא שתי מיא לא מבי ארמאה ולא מבי ארמלתא: אריב"ל שלש יינות הן ואין בהן משום גילוי ואלו הן 'חד מר מתוק חד טילא חריפא דמצרי זיקי מר ירנקא[ל] מתוק חוליא רב חמא מתני לעילויא חד חמר ופלפלין מר אפסינתין[מ] מתוק מי בארג אר"ש בן לקיש קרינא אין בו משום גילוי מאי קרינא א"ר אבהו חמרא חליא דאתי מעסיא אמר רבא ובמקומו יש בו משום גילוי מ"ט חמר מדינה הוא אמר רבא [נ]האי חמרא דאקרים[ס] עד תלתא יומי יש בו משום גילוי [ע]ומשום יין נסך מכאן

אלונתית בברייתא עובד כוכבים אלא לקחה עשויה מיד ישראל ומותרת בהגאה דמו לא מנסך לה ומכאן רמיה להמיר מבשל שנתערב בו יין קודם שבשלוהו מי נגע מה עובד כוכבים דמיון שנתערב מו לא מנסך ליה עובד כוכבים והקשה ר"ת דלשון בברייתא לא משמע כן ועוד בפ"ק דחולין (דף ו.) משמע שהוא קרוי אלונתית קודם שנתנו לתוכו יין דתניא הלוקח יין לתת לתוך אלונתית ולא קאמר לעשות אלונתית לכך פירש ר"ת דאלונתית דרך הוא לעשות מתחלה בלא יין ומכניסין אותה לקיום וכשמסתפקין ממנה מעט מעט מערבין בה היין שאם יכניסו לקיום אותה[ד] עם היין מתקלקלת והר"פ אלונתית של עובדי כוכבים שמשכוה מן החבית כדי לשתות ולא רמיה ישראל בשעה שמשכוה אסורה כי שמא נתן בה יין בברייתא פי' כמו שהיא נעשית מתחלה בלא יין ולהאמ[ה] מושך מן החבית מותרת דודאי לא עירב בו יין ומ"מ יש רמיה להמיר מדתנא בתוספתא[ו] אלונתית של עובדי כוכבים אסורה מפני שתחלתו יין כלומר שתחלתו יין של עובד כוכבים משמע הא אם תחלתו יין של ישראל מותרת במגע עובד כוכבים שנתערב בה משקין אחרים ואומר ריב"ל דדוקא תבשיל לפי שאין היין ניכר בעין כלל אבל כשמשימין אותו בשומין או בחרדל שמא יש לחוש למגע עובד כוכבים לפי שהוא בעין יותר וכן הלכה למעשה: **יין מבושל אין בו משום יין נסך.**

כן הלכה ומותר במגע עובד כוכבים מדשתו ליה שמואל ואבלט: **האי חמרא דאקרים עד תלתא יומי.** ולא גרס תלתין יומין דהכי נמי מצינו בו חילוק בשלשה ימים דאשויים בפרק המוכר פירות (ב"מ דף ו:) דקאמר כל שלשה ימים ודאי מכאן ואילך ספק:

השמלים

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פי"ח מהל' מלכות אסורות הל' י טוש"ע י"ד סימן קכג סעיף ד:

סד ב ג מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה יא סמג לאוין קה טוש"ע א"ח סימן שכא סעיף י:

סה ה מיי' פי"ח מהל' רולח הלכה ז סמג עשין עט טור י"ד סימן קנו:

סו ו מיי' פי"ח מהל' מלכות אסורות הל' ט סמג לאוין קמח טור ש"ע י"ד סימן קכג סעיף ח בהג"ה:

סז ז מיי' פי"ח מהל' רולח הלכה ח סמג עשין עט טור י"ד סימן קנו:

סח ח מיי' פי"ח מהל' מלכות אסורות הל' ט סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן קכג סעיף ג:

סט ט מיי' פי"ח מהל' רולח הלכה יא סמג עשין עט טור י"ד סימן קנו:

ע י מיי' שם הלכה י סמג שם (טור שם):

עא כ מיי' שם הל' ז:

עב ל מיי' פי"ח מהל' מלכות אסורות הלכה ט סמג לאוין קמח טור ש"ע י"ד סימן קכג סעיף ו:

רבינו חננאל

אנחינהו בי עובדי כוכבים לא צריכי חותם בתוך חותם וכו': **ת"ד** ס) יין **אלונתית** בברייתא מותרת כלומר מי שאין בה יין: **רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו** יין מזוג אין בו משום גילוי ויין מבושל אין בו משום גילוי אמר להו ר' ישמעאל בן זירוד הכי אמר רשב"ל משום גברא רבה ומנו ר' חייא יין מבושל אין בו משום גילוי אמרו ליה נסמוך מחוי להו ר' ינאי בר ישמעאל סמוכו עלי ועל צוארי כל מקרה שיגיע בדבר זה. **אמר רב פפא לא אמרן יין מזוג אין בו משום גילוי** אלא בדמזיג טובא אבל מזיג ולא מזיג ג) לא מסר נפשיה. **איני והא ר' ינאי בעבבורא.** מקום. דהה שתי חמרא ופש ליה חמרא בבובא וצריה בפרונקא וחזייה לחייא דשתא מיא בפומיה ורמא בבובא עד דמלאי כובא וסליק חמרא עילוי פרונקא ושתי. **פי' שתה** מן היין ונשאר מן היין בבובא. כובא כלי היא כגון אשישה וכיוצא בה והביא פרונקא שהוא סמרטוט וצרדו בראש הכובא והיה הנחש שואב מים ומביאו בתוך פיו ומריקו בתוך הכובא עד שנתמלאת הכובא וצף היין מעל הסמרטוט ושתה. **ושנינן דמזיג איהו** כלומר מה שמוזג הנחש בעצמו הוא ששותה אבל מה שמוזגין בני אדם אינו שותה ממנו. **פי' פרונקא** שליח **ופי' פרנקא** סמרטוט. ודחי רב אשי ואמר פירוקי לסכנתא: **אמר רבא הלכתא** יין מזוג יש בו משום יין נסך ויש בו משום גלוי יין מבושל אין בו משום יין נסך פי' אם נגע בו עובד כוכבים אין אומרים כי ניסכו: **שמואל ואבלט** הוו יתבי אייתו לקמייהו חמרא מבשלא משך אבלט לידיה אמר ליה שמואל לאבלט הרי אמרו יין מבושל אין בו משום יין נסך ש"מ דאבלט עובד כוכבים הוה: **קיסתא דמיא** יש בו משום גלוי לא שנא ביום ולא שנא בלילה ולא אמרינן אימת ישן עליהם. ד) איכא דאמרי רב לא הוה שתי לא מבי ארמאה ולא מבי ארמלתא שמואל מבי ארמאה לא הוה שתי אמר לא זהירי אגיליה מבי ארמלתא (לא) הוה שתי אמר סידכא דגברא נקיטא: **א"ר יהושע בן לוי שלשה יינות אין בהן משום גלוי** החד והמר והמתוק חד טולא חריפא דמבקע הנודות מר ירנקא מתוק חוליא רב חמא מתני לעילויא חד חמר פלפלין כו': **ירושלמי** רבי סימון מפרש חד קונדיטון שיש בו דבש ופלפלין מר אפסינתין. פי' לענה בלשון יון אפסינתין כלומר מר כלענה.

מתוק חמר מבושל ובלשון פרסי באדבי. **קרינא.** יין מתוק הבא מעסיא אין בו משום גילוי אבל במקומו כלומר בעסיא יש בו משום גילוי דחמר מדינה הוא. **אמר רבא** יין **שהחמיץ עד שלשה ימים** יש בו משום גילוי ויש בו משום יין נסך מכאן

חשק שלמה על ד"ח ס) נראה דל"ל יין מבושל ואלונתית של עובדי כוכבים אסורין אלונתית בברייתא וכו'. ב) נראה דל"ל ופשטא מהא דר"ש בן דרוד אמר משום דרש לקש וכו'. ג) נראה מזה דרבינו ס' לו גי' אחרת בכאן ולא כגי' דיקן ול"ע.

הודפס מאתר אוצר החכמה

היו משיבין ואומרים לפניו רבש"ע הראנו דוגמא של עוה"ב בעוה"ז, אמר להם זו שבת שהיא אחת משישים משל עוה"ב, שבה אתם מתענגים תענוגי מנוחה ע"ש. ובפרי צדיק פ' בהר (ע' רלב) כתב, השבת אחד משישים לעוה"ב, וכל צדיק וצדיק כפי קדושת השבתות שהיה לו בעוה"ז, כן יהיה לו בעוה"ב הגייתא שלו ע"ש.

סימן יפה לחולה כו' שלשול. בפסחים (מב ב) איתא, בזיתום המצרי, דקמיט מרפי ליה ודרפי מקמיט ליה, לחולה ולאשה עוברה סכנתא. פירש"י סכנתא שמשלשל יותר מדאי. נראה דרש"י הוכרח לפרש כן, משום דהרי שלשול הוא סימן יפה לחולה כדאיתא כאן, ועל כרחך מ"ש דלחולה הוא סכנה, הוא משום דמשלשל יותר מדאי. וראיתי בהגהות הריעב"ץ ז"ל פסחים שם שמחלק באופן אחר, שכתב לחולה ולאשה עוברה סכנתא, שמע מינה שלשול קשה לחולה ולמעוברת, והא דאמרינן בברכות שלשול סימן יפה לחולה, היינו הבא מאליו הוא סימן יפה לו שיבריא, אבל ע"י סם ותרופה מעשיית מזיק לחולה ולמעוברת ע"ש. והחילוק שכתבנו בין שלשול לשלשול יותר מדאי, מצאתי בעז"ה כן בב"ר (פ"כ, י), שאמרו שם בין הדברים שהן סימן יפה לחולה, אף הילוך מעים כדרך הארץ, ובפי' רש"י שם כתב, אף הילוך מעים שלשול, כדרך הארץ שאין לו שלשול יותר מדאי אף הוא יפה לחולה. וכ"כ במתנות כהונה שם.

עשרה דברים מחזירין את החולה לחליו וחליו קשה כו' ותגלחת. הנה ענין זה לא מובא בפוסקים ובספרים להזהר בזה, אלא בדרך אגב בתשו' הרשב"א שהביא הב"י באו"ח (סימן תקלא), ולפנינו הוא בתשו' הרשב"א ח"ג (סימן רעה), שנשאל לענין חולה שנתרפא במועד אם מותר לגלח במועד מפני שלא היה יכול לגלח קודם המועד, לפי שאמרו שגלוח קשה לחולה ומחזירו לחליו ע"ש. ונתכוון בזה למ"ש בגמ' כאן. וכן בשיטה לתלמיד הר"י מפריז ז"ל במו"ק (יד א) הביא לענין זה מברייתא זו המובא גם בע"ז (כט א), וכתב אדם שחלה קודם הרגל כו' לא מיבעיא אם היה חוליו כבד עליו הרבה, דהוי אונס גמור שלא היה יכול לגלח בערב הרגל, כדאמרינן בפ"ב דע"ז עשרה דברים מחזירין את החולה לחוליו וקחשיב תגלחת ע"ש. ונפלאתי לראות בלבוש או"ח (סימן תקלא ס"ג) שכתב, מי שהיה חולה בערב הרגל ולא היה יכול לגלח מפני שאמרו חכמי הרופאים שהוא סכנה לחולה לגלח שמכביד עליו חליו כו' ע"ש. וכן העתיק גם בכף החיים שם (סקי"א) ע"ש. נראה שהבינו מש"כ הרשב"א לפי שאמרו כו', שכוונתו לחכמי הרופאים. וזה אינו, אלא כוונתו למ"ש חז"ל.

ומתבאר מדברי הרשב"א והשיטה, דמ"ש מחזירין את החולה לחליו כו', ר"ל כל זמן שהוא חולה ועדיין לא נתרפא לגמרי, יזהר מדברים אלו. אבל אין הכוונה לחולה שכבר נתרפא לגמרי, ואדרבא מצינו שלאחר החולי היה המנהג להתגלח, עיין נזיר (נז ב) דידך מאן מגלח להון, וברש"י שם דקמגלחי להו לאחר החולי כדי להברותן ע"ש.

וראיתי להריעב"ץ ז"ל במור וקציעה (סימן רס) שכתב, כתבו האחרונים בשם רש"ל שיש להסתפר בערב שבת כו', ומי שהוא חלש הטבע והוא נשוי שיש לו לקיים מצות עונה, הוא לא יסתפר בערב שבת, מפני שתגלחת מחלשת כדאיתא בגמרא דבכורות [נראה דל"ל דברכות] כו' ע"ש. וכוונתו להגמ' כאן, דתגלחת מחזיר את החולה לחליו. ויש לעיין דהרי קחשיב כאן גם המרחץ שמחזיר החולה לחליו, והרי מצוה לרחוץ בערב שבת לכבוד שבת. ומוכח דדוקא בחולה שעדיין לא נתרפא לגמרי הוא מזיק, משא"כ לאדם בריא. וראיתי בסידור הריעב"ץ בהגהות לערב שבת (אות כ') שכתב, רחילה בחמין בערב שבת מצוה כו' ורוחץ פניו ידיו ורגליו, אבל לבית המרחץ לא יכנס בערב שבת, משום דקשה לתשמיש בתוך יום ע"ש. ולפי זה אתי שפיר לשיטתו. אלא של"ב בסידור שם (אות יט) כתב,

[כח.] [(ד) גרסינן בגמרא] (ד) אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב עין שמרדה מותר לבוחלה בשבת. וכתבה הרי"ף ז"ל בפרק שמנה שרצים (שבת ס' תנג) ושם כתבתיה בתרוכה בסייעתא דשמיא:

[כט.] **רואה** (ר מצוה) במראה. מירא"ל בלע"ז לראות אם מסתפר יפה בזאומות וסבר הכומי דיין דקפיד בהכי אדם משוב הוא ומסתפי למקטליה: לבלוריתו. שהוא מגדל לעבודת כוכבים: שומט את ידו. קודם לכן אלא אגבעות לכל רוח כדי שלא יהא מתקנה:

מתני' שהיה מתחלה(יא) יין. לאפוקי היכא דזבן עובד כוכבים חומץ מיבעל דלא מיתסר בהנאה דטעמא דמתסר בהנאה משום דלמא מנסכי לעבודת כוכבים וחומץ לא קא מנסך לעבודת כוכבים: וחרם הדרייני. מפרש בגמרא שהיו שורין תרסים תדשים ביין ומייבשין אותן וכשרוצין מחזיר ושורין אותן במים ווילא היין הנבלע בו: ועורות לבובין. שקורעין(יב) נגד הלב דדרך לעשות כן לעבודת כוכבים ומוציא את דמה(יג) דרך הנקב ומיתסר משום זבחי מתים: בזמן שהקרבע שלו עגול. ואו מיכל שנעשה לשם כך: משוך מותר. אלא עושין כן לעבודת כוכבים: והיוצא אסור. בהנאה דעשאו תקרובת: לתרפות. לטעות עבודת כוכבים למרקוח*: תרפות עניו תרפים: אסור לשאת ולתת עמהם. לאזלו ומודו ועוד דזבני מידי דלריך לתקרובת עבודת כוכבים: **גמ'** אף יין אסור. שנתנסך לעבודת כוכבים:

הגהות וציונים
מהב"ח ושאר מפרשים

(א) נ"ב עיין פסחים ריש פרק ב (כה:) (חד"א): (ב) גי' מהר"ם: (ג) ג' ד"ת, וכ"ה בכ"י: (ד) דבר כצ"ל (ד"ת): (ה) עיי' שו"ת באר שבע ס' ס' כ"ד דהביא ראיה מזה דגם הר"ן ס"ל כהרא"ה דמועיל היתרי גחלים גם בבישולי נכרים. ועי' לקמן ס' אלף רמה ד"ה פת ובמש"ש: (ו) מחתה גחלים כן כשאין וכו' כצ"ל (מא"י): (ז) גי' ד"ת: (ח) אמר רב זוטרא וכו' בסייעתא דשמיא כ"ז מוקף (מא"י): (ט) גי' ד"ת, וכ"ה בכ"י: (י) בנימוק"י במכות [סי' אלף עג ד"ה ונמצא כתוב] הביאו בשם רב שרירא גאון והרי"ף ד"ל: (יא) מתחלתו כצ"ל (ב"ח): (יב) צ"ל שקרועין (ב"ח): (יג) נ"ב ס"א לבה (ב"ח): (יד) נ"ב לשון הטור [יו"ד] בסימן קכג (ב"ח):

[כח.] [(ד) גרסינן בגמרא] (ד) אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב עין שמרדה מותר לבוחלה בשבת. וכתבה הרי"ף ז"ל בפרק שמנה שרצים (שבת ס' תנג) ושם כתבתיה בתרוכה בסייעתא דשמיא:

[כט.] **רואה** (ר מצוה) במראה. מירא"ל בלע"ז לראות אם מסתפר יפה בזאומות וסבר הכומי דיין דקפיד בהכי אדם משוב הוא ומסתפי למקטליה: לבלוריתו. שהוא מגדל לעבודת כוכבים: שומט את ידו. קודם לכן אלא אגבעות לכל רוח כדי שלא יהא מתקנה:

מתני' שהיה מתחלה(יא) יין. לאפוקי היכא דזבן עובד כוכבים חומץ מיבעל דלא מיתסר בהנאה דטעמא דמתסר בהנאה משום דלמא מנסכי לעבודת כוכבים וחומץ לא קא מנסך לעבודת כוכבים: וחרם הדרייני. מפרש בגמרא שהיו שורין תרסים תדשים ביין ומייבשין אותן וכשרוצין מחזיר ושורין אותן במים ווילא היין הנבלע בו: ועורות לבובין. שקורעין(יב) נגד הלב דדרך לעשות כן לעבודת כוכבים ומוציא את דמה(יג) דרך הנקב ומיתסר משום זבחי מתים: בזמן שהקרבע שלו עגול. ואו מיכל שנעשה לשם כך: משוך מותר. אלא עושין כן לעבודת כוכבים: והיוצא אסור. בהנאה דעשאו תקרובת: לתרפות. לטעות עבודת כוכבים למרקוח*: תרפות עניו תרפים: אסור לשאת ולתת עמהם. לאזלו ומודו ועוד דזבני מידי דלריך לתקרובת עבודת כוכבים: **גמ'** אף יין אסור. שנתנסך לעבודת כוכבים:

[כח.] [(ד) גרסינן בגמרא] (ד) אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב עין שמרדה מותר לבוחלה בשבת. וכתבה הרי"ף ז"ל בפרק שמנה שרצים (שבת ס' תנג) ושם כתבתיה בתרוכה בסייעתא דשמיא:

[כט.] **רואה** (ר מצוה) במראה. מירא"ל בלע"ז לראות אם מסתפר יפה בזאומות וסבר הכומי דיין דקפיד בהכי אדם משוב הוא ומסתפי למקטליה: לבלוריתו. שהוא מגדל לעבודת כוכבים: שומט את ידו. קודם לכן אלא אגבעות לכל רוח כדי שלא יהא מתקנה:

מתני' שהיה מתחלה(יא) יין. לאפוקי היכא דזבן עובד כוכבים חומץ מיבעל דלא מיתסר בהנאה דטעמא דמתסר בהנאה משום דלמא מנסכי לעבודת כוכבים וחומץ לא קא מנסך לעבודת כוכבים: וחרם הדרייני. מפרש בגמרא שהיו שורין תרסים תדשים ביין ומייבשין אותן וכשרוצין מחזיר ושורין אותן במים ווילא היין הנבלע בו: ועורות לבובין. שקורעין(יב) נגד הלב דדרך לעשות כן לעבודת כוכבים ומוציא את דמה(יג) דרך הנקב ומיתסר משום זבחי מתים: בזמן שהקרבע שלו עגול. ואו מיכל שנעשה לשם כך: משוך מותר. אלא עושין כן לעבודת כוכבים: והיוצא אסור. בהנאה דעשאו תקרובת: לתרפות. לטעות עבודת כוכבים למרקוח*: תרפות עניו תרפים: אסור לשאת ולתת עמהם. לאזלו ומודו ועוד דזבני מידי דלריך לתקרובת עבודת כוכבים: **גמ'** אף יין אסור. שנתנסך לעבודת כוכבים:

[כח.] [(ד) גרסינן בגמרא] (ד) אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב עין שמרדה מותר לבוחלה בשבת. וכתבה הרי"ף ז"ל בפרק שמנה שרצים (שבת ס' תנג) ושם כתבתיה בתרוכה בסייעתא דשמיא:

[כט.] **רואה** (ר מצוה) במראה. מירא"ל בלע"ז לראות אם מסתפר יפה בזאומות וסבר הכומי דיין דקפיד בהכי אדם משוב הוא ומסתפי למקטליה: לבלוריתו. שהוא מגדל לעבודת כוכבים: שומט את ידו. קודם לכן אלא אגבעות לכל רוח כדי שלא יהא מתקנה:

מתני' שהיה מתחלה(יא) יין. לאפוקי היכא דזבן עובד כוכבים חומץ מיבעל דלא מיתסר בהנאה דטעמא דמתסר בהנאה משום דלמא מנסכי לעבודת כוכבים וחומץ לא קא מנסך לעבודת כוכבים: וחרם הדרייני. מפרש בגמרא שהיו שורין תרסים תדשים ביין ומייבשין אותן וכשרוצין מחזיר ושורין אותן במים ווילא היין הנבלע בו: ועורות לבובין. שקורעין(יב) נגד הלב דדרך לעשות כן לעבודת כוכבים ומוציא את דמה(יג) דרך הנקב ומיתסר משום זבחי מתים: בזמן שהקרבע שלו עגול. ואו מיכל שנעשה לשם כך: משוך מותר. אלא עושין כן לעבודת כוכבים: והיוצא אסור. בהנאה דעשאו תקרובת: לתרפות. לטעות עבודת כוכבים למרקוח*: תרפות עניו תרפים: אסור לשאת ולתת עמהם. לאזלו ומודו ועוד דזבני מידי דלריך לתקרובת עבודת כוכבים: **גמ'** אף יין אסור. שנתנסך לעבודת כוכבים:

שלטי הגבורים

א (יד) וגבי איסור סתם יינם הסמיכו לאסור בהנאה אפי' מגע עובד כוכבים בין שלנו אצל רשב"ם (בסוד מ: ד"ה לאפוקי) כתב בשם רש"י שכתב על שם הגאונים (ובזמן) [דזמן] הזה אין איסור הנאה במגע של עובדי כוכבים בין שלנו דעובדי כוכבים בזמן הזה אין רגילין לנסך לעבודת כוכבים והוי לענין ניסוך כאילו אינן יודעים בעיר עבודת כוכבים ומשמשיה והוי בתיקון שעשה יין נסך לאסור בשתיה ולא בהנאה ועל זה קומכין בהרבה מקומות ליקח יין מן העובדי כוכבים בתוכותיהם ואף אם מגע עובד כוכבים בין שלנו מוכרין אותו לעובד כוכבים והרל"ש ז"ל (פ"ד פ' ז) האריך בו וסיים דבריו וטעמיס אלו מספיקים למגע עובד כוכבים בין שלנו אצל סתם יינם שאסרו בהנאה משום בזותיהם אין טעם להתירו ומיהו י"ל שמתאלה לא אסרו סתם יינן אלא בשתיה מידי דהוה אפת ושמן ושלקות אלא משום שהיו רגילין לנסך אסרוהו בהנאה כיין שנתנסך לעבודת כוכבים והאידנא שאין מנסכין דין הוא שנעשה סתם יין כפת ושלקות ומ"מ ראיה ברורה אין לנו להתירו בהנאה והנה להם לישראל מותר יסוד שוגגים ואל יהיו מזידין ע"כ:

א *מיי' פי"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה יב:
ב מיי' פי"ב מהלכות רוצח הלכה יא סמג לאוין מה טושי"ע יו"ד סימן קנו סעיף ג ובהג"ה וסעיף ב:
ג ד *מיי' פי"ל מהלכות עבודה זרה הלכה ב סמג לאוין נ טושי"ע יו"ד סימן קנו סעיף ג:
ה מיי' פי"ל מהלכות מאכלות אסורות הלכה ג סמג לאוין קמח טושי"ע יו"ד סימן קכג סעיף ג:
ו מיי' פי"ל מהלכות מאכלות אסורות הלכה יג סמג שם טור יו"ד סימן קכג:
ז טושי"ע יו"ד סימן קכג סעיף יג:
ח *מיי' פ"ז מהלכות עבודה זרה הלכה ג:
ט *מיי' שם פ"ט הלכה יז סמג לאוין מה טושי"ע יו"ד סימן קמח סעיף יא:
י מיי' שם פ"ז הלכה ג סמג עשין עז טושי"ע יו"ד סימן קמה סעיף מ:

ב ונהגו להקל כו'. זה לשון הרמב"ם [אות ח] כתב רמ"א ויש מתמיהין כו' עד ונהגו להקל, ע"כ, ונראה הא דנהגו להקל היינו משום דאנו נוהגים להס סכר וכתב הגהות אשרי [שם פ"ב סימן ח] דבסכר מותר, עכ"ל. וקשה אם כן מאי ונהגו להקל כסברא הראשונה. אלא ר"ל דסברא [ג] אם לא שיראה במראה **ב** (ב) א ב*) ונהגו להקל כסברא ראשונה:

הראשונה מתיר במקום שבני אדם מצויין שם אפילו בלא מראה, ועל זה סמכו להקל, וכן הוא הסכמת הפוסקים כמו שכתוב בב"י [ד"ה ומ"ש וכן]. ואותן בני אדם שמסתפרים מן העובד כוכבים בינם לבין עצמם לאו אפיר עבדי, דבלאו הכי אסור להתייחד עמהן, כל שכן במסתפר:

ב ג [ד] **אסור לאיש להסתכל במראה משום לא ילבש גבר** [דברים כב, ה] [ה] **אלא אם כן משום רפואה כגון שחושש בעיניו** ג* **או שמספר עצמו** ג** [ו] **או אם מסתפר מהגוי בינו לבינו וכדי ליראות אדם חשוב מותר לראות במראה:** הגה [ז] ג) ויש אומרים הא דאסור לראות במראה היינו דוקא במקום דאין דרך לראות במראה רק נשים ואית ביה משום לא ילבש גבר אבל במקום שדרך האנשים לראות גם כן במראה מותר [ח] ד) ואפילו במקום שנהגו להתמיר אם עושה לרפואה שמאיר עיניו [ט] ה) או שעושה להסיר הכתמים מפניו או עולות מראשו שרי ו) וכן נהגו ועיין לקמן סימן קפ"ב ז*):

ג ז ישראל המספר את הגוי כיון שהגיע סמוך לבלוריתו ח שלש אצבעות מכל רוח שומט ידיו ט [ז] וכן הקרחה שעושים הכומרים י **אסור לעשות להם:**

סימן קנז

על איזה עבירות יהרג ואל יעבור. ובו ג' סעיפים:

א ג [ח] (א) כל [ג] **העבירות שבתורה** [א] [ג] **חוץ מעבודת אלילים** א) **וגלוי עריות ושפיכות דמים אם אומרים לו ערך לחם למהריק"ש**

קנו סוף סעיף ב [מותר לראות במראה]. אין אסור רק לאם נוי וקישוט דומיא דאשה, תוספות עבודה זרה דף כ"ט ע"א [ד"ה המסתפר] ופסקי תוספות [שם אות מט]. ויש אומרים שבמקום שנוהגים האנשים להסתכל במראה מותר, והתברים נמנעים בכל מקום, וכן נהגו. ועיין סימן קפ"ב [ערך לחם סעיף א וסעיף ה]: סוף סעיף ג המונה את ישראל עובר בשני לאוין מדברי קבלה, יומא דף כ"ב ע"ב:

ביאור הגר"א

[ג] (ליקוט) אם לא כו'. שם בתוספות, דסבירא להו דרבי מאיר לא פליג אלא לענין רשות הרבים, אבל במראה לא (ע"כ): [ד] [פסיק ב] אסור כו'. ירושלמי פרק ב' דעבודה זרה שם [סוף הלכה ב] ותוספתא [שם] פרק ג' [הלכה א]. ועיין תוספות בד"ה הנ"ל [ס"ק ב]: [ה] אלא אם כן כו'. תוספות שם, דכל שאינו להתנאות אין בו משום לא ילבש גבר כו', כמו שכתוב בנזיר נ"ט א' בעיא מיניה כו', ועיין תוספות שם ד"ה בעי מיניה כו' וד"ה גבול כו' (וא"ה) [ואם כן] המסתכל כו': [ו] או אם מסתפר כו'. גמרא דעבודה זרה שם: [ז] [הגה] ויש אומרים כו'. כן כתב הר"ן [שם ט, ב ד"ה רואה] דהא דמשמע בפרק ב' דעבודה זרה [שם] ובפרק כ"ג דשבת [קמט, א] דמותר במראה היינו במקום שנהגו האנשים לראות במראה, דאין בו משום לא ילבש כו', והירושלמי [שם] ותוספתא [שם] מיירי במקום שלא נהגו רק הנשים דשייך שפיר לא ילבש כו', וכהאי גוונא תירץ ההיא דנזיר [שם] לענין גילוח בית הערוה ובית השחי וכמו שכתוב לקמן סימן קפ"ב [סעיף א], ע"ש. ומכל מקום כתב דהחברים נמנעים בכל מקום, ובכהאי גוונא הוצרכו להתיר לרבן גמליאל [ב] שם בירושלמי ובתוספתא, וכהאי גוונא דגילוח בית השחי דאמרינן בנזיר שם. ועיין סימן קפ"ב סעיף א' בהג"ה דק כו'. ודבריו [של הר"ן] צ"ע למה לא אוקמיה במקום שלא נהגו רק הנשים והא אמרינן שם [בירושלמי שבת פ"ו הלכה א] בהדיא והאיש אף בחול אסור אלמא מדינא אסור, ועל זה קאמר [שם] לבית רבי התירו כו', והביאו תוספות דעבודה זרה שם. וגם דבריו אינן נראין מה שחילק בין מקום שנהגו, דאמרינן בשבת נ' ב' מגרר אדם כו' ואם בשביל כו', ואף מאן דפליג שם דוקא משום כבוד קונו, אבל כהאי גוונא ודאי לא, ואמרינן (שבת ל"ד ב', מכות כ' ב') ללקט לבנות כו': [ח] ואפילו כו'. סמ"ג [סוף לאוין מה] והגהות מיימוניות [דפוס קושטא עבודה זרה יב, ין] והגהות אשרי [עבודה זרה פ"ב סימן יא], וכן הוא בתוספות דעבודה זרה הנ"ל [ס"ק ב], או משום מיחוש עינים מותר כו', וכן הוא בסמ"ג [שם], ע"ש: [ט] או שעושה כו'. דרכי משה [אות ב] בשם הר"ר דעלקיל [ביאור מהר"ז זק על הסמ"ג שם] מהא דשבת נ' ב', ועיין תוספות שם ד"ה בשביל כו': [י] [פסיק ג] וכן הקרחה כו'. דברי המחבר ג]:

קנז [א] [פסיק א] חוץ כו'. שם בסנהדרין [עד, א]. ואף על גב דרבי ישמעאל פליג, קיימא לן כרבי יוחנן דאמר [שם] נמנו וגמרו, וכן היא הסוגיא בפרק ב' דפסחים [כה, א] ובפרק ב' דכתובות (י"ע ח') ובפרק בתרא דיומא [פב, א] ושאר מקומות:

באר היטב

אם יש עמו אחר, [ש"ך ס"ק ח; ע"ז]: (ב) ונהגו להקל. פירוש במקום שבני אדם מצויין שם אפילו בלא מראה, על זה סמכו להקל, ש"ך [ס"ק ג]:

פתחי תשובה

קנז (א) כל העבירות שבתורה. ברמב"ם פרק ה' מיסודי התורה [הלכה א] איתא אחת מכל מצות כו', מיהו לאו דוקא הוא ואפילו על כל המצות יחד נמי דינא הכי, כן כתב בספר מעשה רוקח על הרמב"ם שם, ע"ש. אכן בתשובת הרדב"ז חלק א' סימן צ"ב [ח"ד סימן אלף קסג] לא משמע כן, ע"ש:

גליון מהרש"א

קנו [ח] [ציונים לרמ"א אות ג] ר"ן פרק אין מעמידין. ומשמע שם דמכל מקום המתברים נמנעים בכל מקום. ועיין סימן קפ"ב סעיף ח' בהג"ה:

קנז [ח] [שו"ע סעיף א] כל העבירות שבתורה. עיין סימן קע"ט בט"ז ס"ק (כ') [ד] ובגליון שם [ס"ק ב], ועיין לעיל סימן ק"נ בהג"ה ובגליון שם [ס"ק ג]: [ג] [שם] העבירות שבתורה. ולוקא נאומר עשה עבירה זו להעביר על דתך, אבל עשה להראות שאין תורת משה אמת הרי הוא כעבודת כוכבים, דיעב"א [פסחים כה, ב ד"ה ובתב] ותשובת הרב"ז [ח"ד סימן ל"ב] [ח"ד סימן אלף קסג]: [ד] [שם] חוץ מעבודת אלילים וגלוי עריות ושפיכות דמים. תוספתא [א] (הגיה הרא"ה כתובות דף י"ט ע"א ד"ה אלא) רבי מאיר אומר אף הגזל:

אוצר מפרשים

קנו א (הגה סעיף א) ונהגו להקל. כתב הש"ך [ס"ק ב] ואותן בני אדם שמסתפרין מן העכו"ם בינם לבין עצמם לאו שפיר עבדי דבלאו הכי אסור להתיחד עמהן כל שכן במסתפר, ע"כ. ולענ"ד דמותר מטעם דכתב הפרישה [הרישה אות א] דנהגו להקל משום דאנו נותנין שכר ולא חיישינן, כמו שכתב המור"ם בסימן קנ"ה [סעיף א] אבל אם עושה בשכר בכל ענין מותר דחייש לפסידא דאגרא, ומכל שכן להרוג בידים: (בית לחם יהודה ס"ק א)

קנז א (שו"ע סעיף א) כל העבירות שבתורה וכו' אם הוא בצינעה וכו'. בסנהדרין דף ע"ד [ע"א] כל עבירות שבתורה אם אומרים לו לאדם עבור ואל תהרג יעבור ואל יהרג חוץ מעבודה זרה גלוי עריות שפיכות דמים, ואמרו שם דהיינו דוקא בצנעא אבל בפרהסיא אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור, ופריך [שם ע"ב] והא אסתר פרהסיא הואי, אמר אביי אסתר קרקע עולם היתה, רבא אמר הנאת עצמן שאני, ופירש רש"י [ד"ה] והא אסתר פרהסיא הואי, ונבעלה לאינו יהודי ולא מסרה נפשה לקטלא. וכתב מרן בכסף משנה פרק ה' דיסודי התורה [הלכה א] דהרמב"ן [מלחמות שם יח, א; תורת האדם ענין הסכנה עמוד לה ד"ה ולענין] סבר דגרי הבא על בת ישראל לאו בכלל גלוי עריות הוא, דאם כן לרבא דאמר הנאת עצמן שאני, כלומר אפילו עבדא מעשה, הא אמרינן דבשלש עבירות יהרג ואל יעבור אפילו מתכוין להנאת עצמו וכו', ולית ליה דרשא [מגילה יג, א] דאל תקרי לבת [אסתר ב, ז] וכו'. ואפשר שלזה כיוון רש"י שכתב והא אסתר פרהסיא ונבעלה לגוי ולא מסרה נפשה, נשמר דלא תימא דפריך דאשת איש הואי ולא מסרה נפשה דאם כן לא מתרץ מידי רבא, דכיון דגלוי עריות היא אפילו מתכוין להנאת עצמו יהרג, עכ"ל מרן בכסף משנה יעויין בדברי קדשו. ולפי דברי מרן ז"ל רש"י סבר כשיטת הרמב"ן דרבא פליג על אביי וסבר דלא מהני קרקע עולם בגלוי עריות, אלא טעמא דאסתר דלאו בכלל גלוי עריות גוי הבא עליה ואהני הנאת עצמן לשאר עבירות בפרהסיא ומאחר שכן ודאי דקיימא לן כרבא. והרי רש"י עצמו כתב ביומא דף פ"ב ע"א ד"ה אף נערה] במה שכתוב אף נערה מאורסה יהרג ואל יעבור וז"ל, אם יאמרו בעול ארוסת חבירך או תהרג יהרג ואל יעבור, אבל היא אינה מצווה למסור עצמה דהיא אינה עושה כלום דקרקע עולם בעלמא היא, וראיה לדבר אסתר, עכ"ל, ושם רש"י ז"ל סבר כהרמב"ן גם היא מצווה למסור נפשה כדעת רבא, ואין ראיה מאסתר דלא

הגהות רעק"א

קנז א) (שו"ע סעיף א) וגלוי עריות. ואם היא ספק אשת איש עיין בספר תיבת גומא להרב פרי מגדיש (ריש פרשת ויצא סוף אות ג):

הגהות והערות

קנו א) בכל הדפוסים ס"ק זה הוא המשך לס"ק ח, וממהדורת ווילנא תר"ל מלקוטו לשניים:

ב) כן הוא בתוספתא. וירושלמי כתוב שהתירו "לבית רבי", וכדלהלן בשם הירושלמי דשבת:

ג) דין זה כתבו הטור בסוף הסימן [וכנ"י בנדק הבית הוסיף על זה "וכן כתוב בתשובות מיים" סימן כב דיני פאות הראש והזקן סוף אות ח], אך בדפוסים ישנים הושמטה הלכה זו מהטור מילת הגזוז, ועי"כ כתב הגאון הגולה "דברי עצמו" והגר"א כתב "דברי המחבר":

ד) כ"כ בהמהדורת שבוניקי שכ"ח. אמנם בדפו"ר הנוסח "שעושים הכהנים", ויש לציין שהמהדורת ויילנא שב"כ הנוסח "שעושים כהני עבודת כוכבים אסור לישראל לעשות להם": קנז א בתוספתא שלפנינו ליתא, ובחדושי הרמב"ן [כתובות שם ד"ה הא] הביאה בשם "מגלת בנייתא מיגונים", ומגלת בן במדרש שלשה ואלעזר אות מז [בתי מדרשות ח"ב עמוד נו (ולשם שם הערה מו); אוצר מדרשים עמוד 538]. וירושלמי [עבודה זרה פ"ב הלכה ב] אותה לא סוף דבר הביא את פלוני אלא אפילו אמרו את פלוני:

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך

ג*) דברי עצמו:

ג) [ח] ר"ן פרק אין מעמידין [שם ט, ב ד"ה רואה]:

ד) סמ"ג [סוף לאוין מה; הגהות אשרי שם פ"ב סימן יח; הגהות מיימוניות דפוס קושטא עבודה זרה יב, ין]:

ה) [דרמי משה אות ג] בשם הר"ר דעלקיל [ביאור מהר"ז זק על הסמ"ג שם, ושכן משמע מתוספות שבת ג, ב ד"ה בשביל]:

ו*) דברי עצמו:

ז*) סעיף א בהגה:

הודפס מאתר אוצר החכמה

בדעת רבינו חננאל הזכיר ושבולת זקן מתמת, והיינו מטעם לפי שמושך אליו העור של הפאה שבסוף העצם שקורין סנטור, (ובתוספתא) [ובמשנה] [מז] [נגעים פ״י משנה ט] הביאה הרא״ש כתוב פאות הזקן מפרק הלחי עד פיקה של גרגרת, ואם כן לכל הפחות היה לו להטור לכתוב עד הגרגרת, ולא בגרגרת, דמשמע שסם עיקר הפיאה התמיסית, ועל כן השאיר בג״ע. ומו״מ ז״ל [ב״מ עמוד תקמח] האריך בזה לומר דעיקר פיאה התמיסית במקום הגרגרת ממש, ואין שאר השער שתחת הגרון בכלל האיסור כלל. ואין לשון (התוספתא) [המשנה] משמע כן, דהא עד פיקה [של] [מז] הגרגרת קאמר ולא (נקיעה) [בגרגרת] [יז]. כלל העולה, דתחת הגרון אין איסור מן התורה, אלא מדרבנן מטעם הנזכר בנ״י [עמוד תקמט ד״ה וכתב] בשם הר״ר יונה [אגרת התשובה אות לו] (שאמרו) [שאמרו] [יח] חכמים להעביר שער בתער בכל מקום בגוף ואפילו על זרועותיו לפי שדומה לתיקון הנשים, ואחר כך כתב בשם סמ״ק [סימן ע הגה אות ב] טעם אחר שאסור לר״מ בתער תחת הסנטור לפי שפעמים שמושך אליו העור של הפיאה כו׳, ולכן במספרים כעין תער מותר שם. ועיין בסימן שאחר זה בסעיף ו׳ [ס״ק ח] מה שכתבתי שם:

קפב (א) מכין. משום לא ילבש גבר שמלת אשה, שדרשו חז״ל ללאו דוקא שמלת אשה אלא הוא הדין שאר תיקוני אשה לגוי ולייפי, ועיין לעיל סימן קנ״ו סעיף ב׳ [שם] דמכל מקום לכתחילה אסור אלא שאין מכין אותן, ולא הוו צייתי להו בדברים: [ד] **[סעיף ב] מי שמגלח כו׳.** עיין תוספות דיבמות סוף ד״ה הנ״ל [ס״ק א] ותדע דלא כו׳:

באר היטב

קפב (א) מכין. משום לא ילבש גבר שמלת אשה, שדרשו חז״ל ללאו דוקא שמלת אשה אלא הוא הדין שאר תיקוני אשה לגוי ולייפי, ועיין לעיל סימן קנ״ו סעיף ב׳, [ס״ך ס״ק ח]: (ב) שרי. במקוס שמעבירין אותו גם האנשים, [ס״ך ס״ק ג]: (ג) שמותר. דוקא לרפואה קמכוין, דאי ליפוי אסור אפילו במספרים דהא [שם] [א] **[הגה סעיף א] רק החברים נמנעים בכל מקום.** עיין בגליון לעיל סימן קנ״ו סעיף ב׳ בהג״ה:

גליון מהרש״א

יד אפרים

הזוג, דליתא, דשפיר חשיב גילוח אף בכהאי גוונא, ע״ש. עוד שם בסימן פ״א שאין חילוק בין תער לאבן חד שחותך השער כגון פיגמאנט או פימסאן שטיין, ואף במשיחה כעין טיח טיט שנשאר על הפנים עד שיתייבש ואחר כך גורדים טיח הטיט כל השפה. ואף במספרים כעין תער אסור בחלק התחתון, כמו שכתב רמ״א בסעיף י׳, דזה נמי כל דינו הוי כזקן, ולא שרי אלא כשאין מגלח סמוך לבשר. וה[א]ר״ז ז״ל [שער המצות פרשת קדושים] לא היה מגלח בשום מקום אף במספרים, זולת השפה המעכב האכילה היה חותך במספרים: (עצי לפות)

מעל פניהם יש ליזהר שלא לגרר הטיט בסכין או בשאר דבר חד, שבקל יכול לבא בו לידי השחתה כו׳, ע״ש, לכן יטלו קיסם או כלי עצם חלק לגרר, שבזה אין חשש חיתוך שערות כלל, ע״ש:

אוצר מפרשים

ח [ש״ך ס״ק ח] **כל שכן בהשחתה.** ר״ל, כיון דאין להם זקן ואפילו הכי אסור מדרבנן להשחית זקן האיש, אם כן פשיטא דהיה להם להחמיר בהקפה נגד אחרים, דהא גם להם יש פאות והיה הלאו שייך גם כן אצלם, ואפילו הכי מתיר בהקפה כיון דגבי עצמן נלמד מהשחתה דמותר, הכי נמי מותר לגבי אחרים, ואם כן ממילא

בדעת רבינו חננאל הזכיר ושבולת זקן מתמת, והיינו מטעם לפי שמושך אליו העור של הפאה שבסוף העצם שקורין סנטור, (ובתוספתא) [ובמשנה] [מז] [נגעים פ״י משנה ט] הביאה הרא״ש כתוב פאות הזקן מפרק הלחי עד פיקה של גרגרת, ואם כן לכל הפחות היה לו להטור לכתוב עד הגרגרת, ולא בגרגרת, דמשמע שסם עיקר הפיאה התמיסית, ועל כן השאיר בג״ע. ומו״מ ז״ל [ב״מ עמוד תקמח] האריך בזה לומר דעיקר פיאה התמיסית במקום הגרגרת ממש, ואין שאר השער שתחת הגרון בכלל האיסור כלל. ואין לשון (התוספתא) [המשנה] משמע כן, דהא עד פיקה [של] [מז] הגרגרת קאמר ולא (נקיעה) [בגרגרת] [יז]. כלל העולה, דתחת הגרון אין איסור מן התורה, אלא מדרבנן מטעם הנזכר בנ״י [עמוד תקמט ד״ה וכתב] בשם הר״ר יונה [אגרת התשובה אות לו] (שאמרו) [שאמרו] [יח] חכמים להעביר שער בתער בכל מקום בגוף ואפילו על זרועותיו לפי שדומה לתיקון הנשים, ואחר כך כתב בשם סמ״ק [סימן ע הגה אות ב] טעם אחר שאסור לר״מ בתער תחת הסנטור לפי שפעמים שמושך אליו העור של הפיאה כו׳, ולכן במספרים כעין תער מותר שם. ועיין בסימן שאחר זה בסעיף ו׳ [ס״ק ח] מה שכתבתי שם:

יב [יט] [כא] אשה שיש לה זקן מותרת להשחיתו ודינה בהשחתת זקן האיש כדינה ח בהקפת ראש האיש:

הלכות לא ילבש גבר וכו׳

סימן קפב

דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה.

ובו ו׳ סעיפים:

א [א] **המעביר שער (א) בית השחי ובית הערוה** [ב] **אפילו במספרים כעין תער א** (א) [ב] **מכין אותו מכת מרדות** [ג] **במה דברים אמורים במקום שאין מעבירים אותו אלא נשים כדי שלא יתקן עצמו תיקון נשים אבל במקום שמעבירים אותו** (א) **גם האנשים אם העביר אין מכין אותו: [הגה] ב** [ד] **ואפילו לכתחלה** (ב) **שרי** [ה] [ו] **רק החברים נמנעים בכל מקוס ועיין לעיל סימן קנ״ו** (*): **ומותר להעביר שיער [הגה] (ב) שאר איברים ג במספרים בכל מקום** (*):

ב [ד] מי שמגלח כל שער שבו ד מראשו ועד רגליו [ג] [א] יש אומרים ה (ג) שמותר לו לגלח גם של בית השחי ובית הערוה:

קפב (א) בית השחי כו׳. לפי מה שכתב נ״י [סימן קפא עמוד תקמט ד״ה וכתב] בשם הר״ר יונה [אגרת התשובה אות לו] העתקתיו סוף סימן קודם לזה, משמע דבכל מקוס בגוף אסור בתער, והוא [ו] דלא כמאן דדעת שהביא הטור כאן [ריש הסימן]: **(ב) שאר איברים במספרים.** פירוש כעין תער:

ערך לחם למהריק״ש

קפב סעיף א **[אין] מכין אותו כו׳.** והחברים נמנעים בכל מקוס: **[במספרים].** אפילו כעין תער, ובתער עצמו אסור, כן נראה לי: בסוף

הגהות רעק״א

קפב א) (שו״ע סעיף א) **גם האנשים.** נפרישה [אות ה] כתב נראה דר״ל אנשים גויים, דכיון דנהוג נהוג, ולמילין ממנהג הגוים דגויים. גם יש לומר דעל ישראל קאמר, דהיכא דנהיגי כולם אין מוחין בהם, עכ״ל. ועיין בתשובת פרח שושן (כלל ו׳ סימן ג׳):

ביאור הגר״א

[כ] [סעיף יב] אשה כו׳. מתניתין פרק קמא דקידושין (כ״ט ע״ב): [כא] ודינה כו׳. שהקפת הנשים נלמד מהשחתה, כמו שכתוב שם בקידושין (ל״ה ב׳) ובנזיר שם [נז, ב]:

קפב [א] [סעיף א] **המעביר כו׳.** עיין פרק ח׳ דנזיר נ״ח ב׳ אמר רב מיקל כו׳ כעין תער. ולגירסא זו אינו אסור אלא בית השחי ובית הערוה בתער, אבל במספרים אפילו כעין תער מותר, ושאר הגוף אפילו בתער מותר, דקושית גמרא לא היתה אלא על מה שמתיר כולו אף בית השחי ובית הערוה. ועיין תוספות שם נ״ט א׳ ד״ה ההוא גברא כו׳, וכן היא גירסת הערוך [ערך גנסטרן]. אבל גירסת בעל הלכות גדולות [סימן לח עמוד תא] הוא מיתיבי כו׳ הרי זה לוקה, כי קאמר רב בשאר אברים, ובשאר אברים מי שרי והתניא העברת תער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים, אלא כי קאמר רב במספרים, והא רב נמי בתער כו׳. ולפי זה שאר איברים שהה לשער בית השחי ובית הערוה דאסורין בתער ומותרין במספרים כעין תער. אבל בהלכות פסוקות [סוף הלכות נדה] לא גרס אלא כי כו׳, רק כי קאמר כו׳, ולא הדר ביה משינוייא קמייתא דבית השחי ובית הערוה אסורין אף במספרים כעין תער. ועיין תוספות שם בד״ה הנ״ל ובד״ה אמר רבי חייא בר אבא כו׳, ואף שכתבו שם [ד״ה אמר] דאף דלא גרס אלא יש לומר דפירושו אלא, מכל מקום לא סבירא להו כן. וע״ש בד״ה בעי כו׳ ובבמות מ״ח א׳ ד״ה לא כו׳. וכן הרא״ש, אף שבבמות [פרק יב סימן ח] כתב כדברי תוספות הנ״ל שיש לומר דפירושו כמו אלא, מכל מקום במכות [פ״ג סימן ד] כתב כדברי תוספות דיבמות. וכן הוא דעת הרמב״ם [עבודה זרה יב, ט], וזהו דברי שו״ע. ועיין תוספות שם [נזיר] נ״ט א׳ ד״ה חזינא כו׳, וד״ה ההוא כו׳ משמע כו׳:

[ב] **מכין אותו כו׳.** כלישנא קמא דרבי יוחנן שם [נזיר נח, א], משום דברייתא דהעברת שער כו׳ [שם] כוותיה, וגמרא פריך מינה לרב, שמע מינה דכוותה קיימא לן, וכמו שכתב הרי״ף בסוף פרק ד׳ דעירובין [יד, ב] ושאר מקומות, רמב״ם [שם] וטור [עמוד תקנב] ושאר פוסקים. אבל הסמ״ג [לאוין ס] פסק כלישנא בתרא דרבי יוחנן [נזיר נט, א], משום דרבי אליעזר בן יעקב כוותיה כמו שכתוב שם, וקיימא לן כרבי אליעזר בן יעקב (לף בנגריתא, כמו שכתוב בגיטין ל״ז ע״א, ס׳ ל׳). ועיין מה שכתבתי בסעיף ה׳ [ס״ק ר״ז]: [ג] **במה דברים אמורים כו׳.** ממה שכתוב שם [נזיר נט, א] ההוא כו׳ שבקוהו כו׳, משמע דשאר היו נוהגין היתר, ודזהו שכתוב בהג״ה ואפילו כו׳ רק כו׳. וכן כתב הר״ן [עבודה זרה ט, א ד״ה ראוהו]. אבל דעת הרמב״ם [שם] דמכל מקום לכתחילה אסור אלא שאין מכין אותן,

באר הגילה עם ציונים מהש״ך

עו. קדושין דף ל״ה [ע״ב] וכדעת הרי״ף [מכות ד, ח] והרא״ש [שם פ״ג סימן כ״ג] (וסמ״ק) [וסמ״ג] [לאוין מ עמוד לד] דשרו לכתחלה, עיי״ ב״י [שם ד״ה ומה]:

קפב ח. בגירסת בעל הלכות גדולות [סימן לח עמוד תא] שכתבו התוספות בסוף פרק המולך [יבמות מח, ח ד״ה לא] והרא״ש בפרק מצות חליצה [שם פרק יב סימן ח] דגרסי בנזיר דף נ״ח ע״ב כי קאמר רב בשאר איברים וכו׳, וכך היא גירסת הרי״ף [ד, ח] והרא״ש [פ״ג סימן ד] בסוף מכות, וכן כתבו התוספות שם בנזיר דף נ״ט ע״ב [ד״ה נעי; רמב״ם עבודה זרה יב, ט]:

ב. טור [עמוד תקנב] בשם הרמב״ם בסוף הלכות עבודה זרה [שם]:

(*) פירוש ואפילו כעין תער, נ״י [עמוד תקנא סוף ד״ה ומ״ש]:

ג. טור [שם] והפוסקים בשם הגאונים וכן כתבו התוספות והרא״ש שם בינמות בשמם, דאין זה יפוי אלא ניוול [וסמ״ג לאוין ס]:

ציונים לרמ״א עם ציונים מהש״ך

קפב ח) ר״ן פרק ב׳ דעבודה זרה [ע, ב ד״ה רואה] וב״י [עמוד תקנב ד״ה כתב הרמב״ם] בשם נמוקי יוסף [מכות ד, ח ד״ה אמר]:

ט) [ר״ן] שם (ובב״י שם, בשם נמוקי יוסף שם [מז]):

י*) סעיף ב בהגה:

הגהות הט״ז

קפב ח) **[ס״ק ח] אין דלא כמאן** בדעות שהביא הטור כאן. כי הטור לא זכר אחר בשאר הגוף, אלא סתם בשאר הגוף, והיינו כל הגוף, דהוא מותר במספרים כדאיתא בגמרא [נזיר נח, ב] מיקל אדם כל גופו וכו׳, והוא הדין נמי

הגהות והערות

מז] כן הוא בגא״ש וגב״י. ובתוספתא [שם סוף פ״ד] הנוסח ״מתולת של גרגרת ולמעלה זה הוא זקן״:

מח] נוסף מהכדורת אמ״ד תע״ח:

יז] תוקן מהכדורת אמ״ד תע״ח, אלא דשם הסמיטו תיבות ״ולא בגרגרת״ בע״ז לעיל:

יח] תוקן מהכדורת אמ״ד תע״ח:

יט] בב״י ובנמוקי יוסף כתוב רק הא דלכתחילה שרי, ולא הא דהחברים נמנעים בכל מקוס:

הודפס מאתר אוצר החכמה

בהתחילו כבר בעבודה כמבואר ב"מ שם ובשו"ע תי"מ סי' של"ג, מ"מ הכא שכבר קבל כסף הא כ' ריטב"א הובא ביתר יוסף סי' של"ג שם דדוקא פועל שנשכר באמירה יכול לחזור בו אבל כל שנשתעבד בקנין אינו יכול לחזור בו, ובש"ך סי' של"ג ס"ק י"ד פסק כדעת הריב"ש דדוקא קבלן בקנין אבל פועל גם בקנין נמי יכול לחזור בו, ובכנה"ג בהג"ה ב"י אות ג' כ' להיפך דאין לומר קים לי בענין זה כהריב"ש נגד ריטב"א בשם רבותיו.

ובקצה"ח סוס"ק ה' כתב להוכיח דדעת השו"ע כהש"ך דבפועל אפי' הי' קנין יכול לחזור בו מדכ' השו"ע שם דאפילו קבלו כל שכרן יכולים לחזור והרי פועל לא גרע מעבד עברי דנקנה בכסף וא"כ איכא קנין כסף ולא מהני והה"ד שאר קנינים, ובעניותי אי' בעיני דלא הרגיש הקצה"ח מתשובת המבי"ט ח"ב סי' קל"ד (שהובאה בחלקה גם בש"ך שם) דמוכח מדבריו דלא נקרא קנין לענין זה רק משיכה וכל קנין דמהני גם בלקוחות בקנין סודר, דדין פועל כדין שומרים דקיי"ל חו"מ סי' ש"ז דדוקא במשיכה דכדרך שתקנו משיכה בלוקח תקנו בשומרים, וא"כ אין הוכחה משו"ע נגד הפוסקים דגם בפועל אינו יכול לחזור בקנין, ואע"פ שהריטב"א שביא הקצה"ח ס"ל דאינו יכול לחזור בקבל כל שכרו אינו מדין קנין אלא כיון שכבר קבל כל שכרו צריך לעבוד נגדו ובזה פליגי עליו בשו"ע אבל לענין קנין י"ל דכסף אינו קונה, איברא עיין בתה"מ ס"ק א' מש"כ בזה, ובפת"ש בשם תשובת שבו"י.

מ"מ הכא אין נפ"מ דכיון דהי' בתיבת שער חוזר והוא קבלן פשיטא דלא יכול לחזור בו וכמבואר בתשובת נו"ב קמא סי' לי אות ח' הובא ג"כ בפת"ש חו"מ סי' של"ג ס"ק ב' דאם הי' שער בהקשרות קונה לענין זה שאין קבלן יכול לחזור בו, וא"כ לדעת הרשב"א ורבותיו ודעמי' כל כה"ג לא הוי רבית כלל, ובספר שערי דעה יו"ד סו"ס קע"ו כ' דדעת הרשב"א עיקר בזה, וא"כ בנ"ד אם לפי מליאות בתיבת שער חוזר אין הקבלן יכול לחזור בו, ליח כאן איסור רבית.

והריני רבך דו"ש ועובך — מצפה לחסדי ה'.

סימן קיא

א.

יו"ד סי' ק"פ

כתובת קעקע היינו שעורע על בשרו וכו' — עיין מג"א מלוה רנ"ג כ' ותחוס' גיטין כ' ע"ב כתבו לענין גיטין דמוקי הש"ס בכתובת קעקע, דהיינו כתב שאינו יכול להמחק נראה מדבריהם דאיכא איסורא דרבנן וכ"כ ב"ש אה"ע סי' קכ"ד ס"ק ע"ז דאפילו כתב ולא קעקע איכא איסורא דרבנן, ומזה חידש המנ"ח דאסור לכתוב על בשרו בדיו שא"א למחקו ודלא כספר משנ"ח יע"ש — ובעניותי דברי המנ"ה תמוהים דהמעיין בתוס' הרא"ש בגיטין שם שכתב דהתוס' הג"ל יראה דלא אסרו מדרבנן רק אם שרט על בשרו ולא מלאו בדיו — או ממלא בדיו ובכחול מקום המשורט כבר, וחזו דהבדילו מהנותן על גבי מכתו — אבל כתיבה על הגוף בלי שירוט כלל אין זכר בדבריהם, וגם בב"ש אה"ע שם כ' רק אם כתבו ולא מלאו דיו, והיינו ששרט על בשרו ולא מלאו דיו זהו דאסור מדרבנן, אבל כתב ולא קעקע כלל לא נשמע מזה, וגם לשון הש"ס גיטין בכתב קעקע אינו סובל זה. ע"ע ח"ה בקונטרס המצוות סי' מ

ב.

יו"ד סימן קפ"ב

אחדשה"ע וש"ת,

ומפני בהילת הימים הנוראים אשיב בקצור להלכה,

ביו"ד סי' קפ"ב פסק דהא דמעביר שער בית השחי ובית הערוה לוקה מ"מ דוקא במקום שהוא מיוחד לנשים אבל במקום שעושים כן גם האנשים מותר מן הדין, וכן בסי' קנ"ו לענין להשתכל במראה משום לא ילבש גבר דוקא במקום שמשתכלים רק הנשים, ותקר כב' מדוע שם ס"ו לענין מלקט לבנות מתוך שחורות לא נזכר כזה, ולדעתו הביוס שגם האנשים לוקטים לבנות מדוע יהי' אסור.

הנה בתשובת שבט הלוי יו"ד סי' ס"ג הארכתי ביסודות איסור זה, ובנ"ד לדעתי צריך להחמיר גם בזה"ז, דדוקא לענין מראה שאין עושין לנוי ולקשוט דוקא בידוע, וכן לענין רבוי שערות בגוף שעושין מפני הבזיון, משא"כ מלקט לבנות שהוא נוי האשה במה שהיא רוצה להתראות בבחורה ולא בזקנה, וכן מה שמלקטים היום האנשים הן ישראלים הן גויים פשוט שהוא כדי להראות בבחורים ולא בזקנים וא"כ היינו טעמא דאיסורא ויפה סתמו הפוסקים, על שאר הערותיו א"א לבא בהיום.

מצפה לישועת ה'.

ג.

בא לפנינו בחור — הראוי לחופה — והראה לי שחלק התחתון של זקן פניו נתלבן כבר בלד ימין והלה מתאונן כי זה יזיק לו למצא אשה הראוי לו אם יש עצה לזה בענין שלא יעבור על המבואר יו"ד סי' קפ"ב דאסור ללקט שערות לבנות — אי' לנבוע אותם משום לא ילבש גבר שמלת אשה — הנה ידוע מה שנתלבנו גאונים אחרונים המהר"ם שיק והשואל ומשיב והד"ח בענין אחד שנתלבן חצי זקנו והי' לנגע אם יש מקום להתיר לו לביעת השער — ונקטו כולם להחמיר לנבוע אותם לשחור — רק לנבן — אמנם כאן עלה פשוטה להתיר דע"כ לא נאסר אלא להסיר הלבנות ושארו השחורות —

הודפס מאתר אוצר החכמה

רגילים בני אדם כל כך. אבל ביחוד ממש לא אינטריך דמיפוק ליה אף בלא מסתפר אסור להתיחד עמהם משום ש"ד וכן יש לפרש לעיל גבי מייקה מום' [דף כ"ט ד"ה אבל]. ומ"ש הר"ב ואי רואה במראה פי' רש"י לראות אם מסתפר יפה באומנות וסבר העכו"ם כיון דקפיד אהכי וכו': **ג היין והחומץ של עכו"ם.** כלומר

וְאַסּוּרָן אֲסוּר הֲנָאָה, הַיַּיִן[יג], מגבל טיט ביין ועושה ממנו **וְהַחֹמֶץ שֶׁל גּוֹיִם שֶׁהָיָה מִתְּחִלָּתוֹ יַיִן**[יד], **וְחֶרֶס הַדְּרַיְנִי**[טו],

אע"פ שלא ידענו בו שנתנסך. וכגמ' מייתי לה מדכתיב (דברים ל"ב) אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם. מקיש יין נסך לזבח. וכזבח כתיב [מהלים ק"ו] ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים. מה מת אסור בהנאה. אף זבח אסור בהנאה. וגזרו חכמים על סתם יינם שיהא גם כן אסור בהנאה. וא"ת דהכא משמע דסתם יינם נאסר משום לתא דיין נסך. ובמשנת י"ח דבר דפ"ק דשבת פי' הר"ב דמשום בנותיהן גזרו. כתב הר"ן די"ל דאי לאו משום לתא דיין נסך מסתייא למסריה בשתיה משום בנותיהן דומיא דפתן ושמנן. אבל כיון דיין שנתנסך ודאי אסור בהנאה. הולרכנו לאסור אף סתם יינם אף בהנאה. אף על פי שלא נאסר אלא משום בנותיהן שאם לא היינו אוסרים אותו כי אם בשתיה. הרואין סוברין לומר שמשום נסוך נאסר ויבאו להתיר יין נסך ודאי בהנאה. ולפיכך רצו להשוות יינות שלהם. וא"ת א"כ גזירת בנותיהן למה. תירץ רבינו שמואל יין שנתנסך לע"ז מיעוטא הוא ולמיעוטא לא חיישינן. והרמב"ן ז"ל מוסיף דלשמא נתנסך לא חיישינן דאם איתא דנסכיה לא הוי מזבח ליה. וכדאמרינן בריש פרקין בגמ' [דף כ"ב ע"ב] אם איתא דאקנייה לא הוי מזבח ליה ואע"ג דמשמע בכולה מכילתין דטרחי ומזייפי לנסוכי נמי של ישראל. התם משום דמשיבי להו מלחא ליהנות ע"ז שלהן בשל ישראל. אבל במאי דמנסכי להו לע"ז משלהם אינן מוכרים ולא נותנין אותו לישראל. ולהכי אצטריך למגזר משום בנותיהן. ע"כ: **שהיה מתחלתו יין.** ופשיטא דמשום דאחמיץ לא פקע איסורא מיניה. והיינו שכתב הר"ב לאפוקי היכא דקנה הנכרי תומץ מישראל דלא מתסר בהנאה דטעמא דתומץ לא קא מנסך לע"ז. וכן ל' רש"י. וכגמ' אמרו לאשמעי' תומץ שלנו ביד נכרי דאין לריך תותם בתוך תותם ומתירא להורגו: **ג שהיה מתחלתו יין.** לאפוקי היכא דקנה הנכרי תומץ מישראל דלא מתסר בהנאה. דטעמא דמתסר בהנאה משום דילמא נסכיה לעבודה זרה, ותומץ לא קא מנסך לעבודה זרה: **וחרס הדרייני.** אדרייאנוס קיסר היה

רש"י ז"ל [פי' ר"ה] ל"ב) אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם. מקיש יין נסך לזבח. וכזבח כתיב [מהלים ק"ו] ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים. מה מת אסור בהנאה. אף זבח אסור בהנאה. וגזרו חכמים על סתם יינם שיהא גם כן אסור בהנאה. וא"ת דהכא משמע דסתם יינם נאסר משום לתא דיין נסך. ובמשנת י"ח דבר דפ"ק דשבת פי' הר"ב דמשום בנותיהן גזרו. כתב הר"ן די"ל דאי לאו משום לתא דיין נסך מסתייא למסריה בשתיה משום בנותיהן דומיא דפתן ושמנן. אבל כיון דיין שנתנסך ודאי אסור בהנאה. הולרכנו לאסור אף סתם יינם אף בהנאה. אף על פי שלא נאסר אלא משום בנותיהן שאם לא היינו אוסרים אותו כי אם בשתיה. הרואין סוברין לומר שמשום נסוך נאסר ויבאו להתיר יין נסך ודאי בהנאה. ולפיכך רצו להשוות יינות שלהם. וא"ת א"כ גזירת בנותיהן למה. תירץ רבינו שמואל יין שנתנסך לע"ז מיעוטא הוא ולמיעוטא לא חיישינן. והרמב"ן ז"ל מוסיף דלשמא נתנסך לא חיישינן דאם איתא דנסכיה לא הוי מזבח ליה. וכדאמרינן בריש פרקין בגמ' [דף כ"ב ע"ב] אם איתא דאקנייה לא הוי מזבח ליה ואע"ג דמשמע בכולה מכילתין דטרחי ומזייפי לנסוכי נמי של ישראל. התם משום דמשיבי להו מלחא ליהנות ע"ז שלהן בשל ישראל. אבל במאי דמנסכי להו לע"ז משלהם אינן מוכרים ולא נותנין אותו לישראל. ולהכי אצטריך למגזר משום בנותיהן. ע"כ: **שהיה מתחלתו יין.** ופשיטא דמשום דאחמיץ לא פקע איסורא מיניה. והיינו שכתב הר"ב לאפוקי היכא דקנה הנכרי תומץ מישראל דלא מתסר בהנאה דטעמא דתומץ לא קא מנסך לע"ז. וכן ל' רש"י. וכגמ' אמרו לאשמעי' תומץ שלנו ביד נכרי דאין לריך תותם בתוך תותם

ציונים

היין. ירושלמי תרומות פ"ח ה"ג וערלה שם מי' פי"ח מה' מאכלות אסורות ה"ח סמ"ג לאוין קמ"ט טוש"ע י"ד סימן קכ"ג ס"ח. והחומץ. ירושלמי שם ושם מי' שם ה"ג סמ"ג שם טוש"ע שם ס"ו. וחרס הדרייני. טוש"ע שם סי"ג

שינויי נוסחאות

ג מתחלתו יין. בד"ג ...של יין. וחרס הדרייני. נמ"ק ונמצא"ר אדרייני. כד"ג אנדרייני ובתוס' ר' אלחנן וחרס הדרייני. כן נורס רבי ר"ג הדרייני' (ד"ס).

תוספות חדשים

ג בתו"ט ד"ה היין כו' מקיש יי"ב לזבח כו'. וא"ת ול"ל קרא מי נפק מכלל שאר זבח ר"ל דאתא"ב לזביחה וניסוך שני ענינים הן וכו' (תוספות).

פירוש המשניות להרמב"ם

טיט ידוע וגובל אותו ביין ימים הרבה ואח"כ עשה ממנו כלי חרס בלתי מבושל והיה מוליך אותו עמו וכל שעה שהיה צריך

מלאכת שלמה

סימן י"ח. ואיתה בירושלמי פ' שלישי דערלה. **יין של עו"ג אסור בהנאה.** דכתיב אבל זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם אתקש לזבח חצב אתקש למת דכתיב זבחי מתים ומת גופיה אתיא שם שם מענבה ערופה לאסורה בהנאה דכפרה כתיב בה בקדשים וכתיב במת ומתמת שם מרים ולהלן כתיב וערפו שם את העגלה בנחל מה להלן איסור הנאה אף כאן איסור הנאה והכא לא מוקי לה כר' יהודה בן בתירא כלמוקי לפיפא דבשר היונה. וכתבו תוספות ז"ל הטעם כאן וגם בפ"ק דחולין דף י"ג דגרלה לפרש לענין איסור הנאה לא פליגי דודאי מקיש רחמנא למת לענין איסור הנאה דהא כתיב אמילה בקרא ואכלו זבחי מתים ובטומאה הוא דפליגי דר' יהודה בן בתירא מקיש לנמרי למת אפי' לענין טומאה וכן משמע דר' יהודה בן בתירא לא נקט אלא טומאה וגבי בשר היונה דמוקי לה כר' יהודה בן בתירא משום דקמני מפני שהוא כזבחי מתים דלא הוה צריך למיתני כיון דתנא אסור אלא מיתור לשון משמע דמעטא בתהל המת ע"כ. ביד פי"ח דהלכות מאכלות אסורות פי' י"ג וכפ' שני דהלכות שאר אבות הטומאות פי' ז'. **והחומץ.** ביד שם בהלכות מאכלות אסורות פי' י"ג. ובטור י"ד סי' קכ"ג. וכגמ' צריך פשיטא משום דאחמיץ פקע לי' איסוריה ומשני רב אשי דהא אתא לאשמועינן חומץ של ישראל שהפקידו אצל עו"ג אינו צריך אלא תותם אחד דהוטיל ואשמועינן מתניתין דלא מנסכי חומץ משום איחלופי לגרבו ברע ממנו נמי ליכא למיחש כיון דאיכא תותם ולא טרח ומזייף וכן הדין נמי בין מבושל מפני שאין מנסכין אותו. **וחרס אדרייני.** כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל אדרייני באלף. בירושלמי דמסכת ערלה פ"ג ר' ובירא בשם ר' ירמיה כר"מ היא

יכין — תפארת ישראל — יכין

והאידנא בלא זה לא חשידי בהכי. [מיהו הא דבלא גלוח אסור לראות במראה משום לא יבנם גבר [כ"ד קנ"ו וקפ"ב] היינו רק במקום שלא נהגו האנשים לראות במראה, דאל"כ שרי, כר"ן בכא. וכתב עוד שאעפ"כ אסרים נוהגין שלגול בזה. ול"מ נ"ל דבנתר מ"ש רמ"א [קנ"ו] לכשעושה להעביר הלבוך מפניו בכל דוכתא שרי. א"כ בכל יומא נאוק ומושש שיהיו נוגעת בשערו או בלבוך בפניו, או שום שנוי בגבנתיו וכובעו, אפילו רק בפקק הוא, אפ"ה שרי. כמו שהתירו משום כבוד הבריות לעלטל מוקלה, ולהוציא מרה"ש לברמלית בשבת כדי לקנח א"ע [כא"ח ש"כ א' ושם ס"י], וכ"כ בגילה חני וקנו ושתע שתת אביו שמגלה הנשאר [י"ד ש"ל כ"ו]. מכ"ש הכא דמ"מ שגמלא רבנ על בגדיו חייב מיתה [בשבת קי"ד], ואף דאין מ"ח בזה"ז [כי"ד רמ"ג ושל"ד, ועי' אמ"ע אסר' רס"כ] עכ"פ בזה"ז שבבוד המורה בעוונינו בל"ז בבר ירדה אחורנית עשר מעלות, אדרבה חייב עלינו להקפיד על בבודה לבלי להשפילה יותר, ושיהיה לשמוז בעיני הבריות ע"ז, להכי בכל נוונא מותר. והבעתי דברים הנ"ל בילדותי לפני ע"ד **אאמ"ז** הגאון ז"ל והודה לדברי: ג אפילו אינו יודע שנתנסך. וד' מדות ביינן. ג) יין שודאי נתנסך ממנו לע"ז, אסור בשתייה והנאה מדאורייתא. ב) סתם יינן שנגע בהן העכו"ם, אתא פנחס וגזר ולא קבלו מניה. ואתא דניאל ובית דינו וגזרו שלא לשתותו בתפיבת עכו"ם או בבית עכו"ם, משום גזירת בנותיהן. ג) אתו בית שמאי ובית הלל ורבו שיש להתמיר בדבר הרבה, וגזרו לבלי לשתות סתם יינם אפילו בבית ישראל, והכל משום סרך בנותיהן. וחבו ג' מי"ח דבר שגזרו [עי' פ"ח דשבת גזירה י"ז]. ד) כשרבו ב"ד של אחריהן שאדוקין הרבה בניסוך, אסרו כל סתם יינם אפילו בהנאה. וכל זה לרשב"ג, אבל לתוס' שחייב והנאה מסתם יין בבא ג' נגזר ב"י"ם דבר, ודניאל לא אסר רק לעצמו [עי' ב"י בטור י"ד קכ"ג]. ושאר כללי מגע עכו"ם ביין, עי' לקמן פ"ג. ולפ"ז השתא שאין רגילין לנסך לע"ז, י"ל דנאסר רק בשתייה, וכן נהגו. ועוד להתיר שלא לקנותו [י"ד קכ"ג]. ונ"ל דסמכו להתיר מו"מ שבו, כיון דמדרבנן הוא, במקום פסידא שרי [בכתובות ד"ס ע"א], ורק לכתחילה אסור. ומ"כ ה"נ בשלא יהיה לו יין לא יהיה רגל הקונים מנוי אצלו, ויפסיד מסחר שלו, והרי כל שעת הדחק כדיעבד דמי [כרע"ז י"ד נ"א פק"ב ועי' לעיל פ"א סימן נ"ט]. מיהו יין שנתבשל עד שברתיחות נתמעט קצת בבישול, שרי לכתחילה לשתותו עם עכו"ם. וכ"כ בתערב בו בשמים הרבה או בוקקער הרבה, עד שנשתנה טעמו ממתקן, שרי לכתחילה [י"ד קכ"ג]. אמנם בתשובת הו"י [פי' ק"א] אסר, אם לא שאין בו טעם יין בלל, ע"ש]: יד אף שהיה חומץ חריף שמבעבע כשיפכו לארץ, דאז אינו נאסר בתנא עכו"ם [כי"ד קכ"ג ו']. עכ"פ זה שבבר היה ביד עכו"ם מקודם, אסור. והי"ה חומץ שבר, היכא דיש לחוש שמא עירב בו יין כדי להשביח מקחו, דאז אסור לקנותו [כי"ד קי"ד], להכי אפילו כשתרתים על הארץ אסור: טו הם כלי חרס שבלעו

פסק כדעת הגאונים להתיר לכתחלה לאנשים להעביר שער בית השחי ובית הערוה במקום שנהגו, ורק החברים נמנעים. ובהגה (סימן קנו סעיף ב), על מה שפסק מרן שאסור לאיש להסתכל במראה משום לא ילבש גבר, כתב, ויש אומרים דהיינו דוקא במקום שאין דרך להסתכל במראה אלא רק הנשים, אבל במקום שדרך האנשים גם כן להסתכל במראה מותר. ע"כ. ונראה מזה שגם לחברים מותר. והמהריק"ש בהגהותיו (בסוף סימן קפב) הגיה גם כן על דברי מרן השלחן ערוך שם שאסר להסתכל במראה, שזהו דוקא במקום שאין מסתכלים במראה אלא רק הנשים, ושכן נראה לו דעת הרמב"ם ז"ל שלא הזכיר דין הסתכלות במראה. ושכן נהגו. ע"כ. וכן כתב בספר פרי האדמה חלק א (בסוף הלכות עבודה זרה, דף יד סע"א). וכן כתב בהגהות הגאון רבי עקיבא איגר (סוף סימן קפב) בשם הגנת ורדים. ע"ש.

ועינא דשפיר חזי להגאון מרן החבי"ב בעל כנסת הגדולה בספרו דינא דחיי (לאוין מה, דף נג ע"א) שכתב, ובזמן הזה מנהג העולם שגם האנשים מסתכלים במראה אפילו להתנאות ולהתקשט, ונראה שסמכו על מה שכתב הר"ן, שבמקום שרגילים גם האנשים להסתכל במראה מותר, שאז אין בזה משום לא ילבש גבר שמלת אשה. וכמו שסמכו על דברי הגאונים שבמקום שנוהגים האנשים לגלח שער בית השחי ובית הערוה, כמו הנשים, מותר, וכן נהגו במקומינו שגם האנשים מעבירים שער בית השחי ובית הערוה, ומסתכלים במראה, ואין בזה שום איסור. ואמנם הר"ן כתב שהחברים נמנעים בכל מקום, והביא ראיה לזה מנזיר (נט.), אבל זאת ראיתי בזמנינו זה, שמקצת חברים נמנעים מלהסתכל במראה, ומקצתם
רסה אינם נמנעים, ואולי שסומכים על מה שכתב המרדכי (פרק ב דעבודה זרה) בשם יש מפרשים, שאין איסור לראות במראה אלא כשמלקט שערות לבנות מתוך שחורות, אבל להתנאות ולהתקשט מותר. ע"כ. (והניף ידו שנית בדינא דחיי לאוין ס, דף סו ע"ג). וכן כתב בספרו שיירי כנסת הגדולה (סימן קנו, הגהות בית יוסף אות ה). ע"ש. ותנא דמסייע ליה הוא המהריק"ש הנ"ל, שכתב להתיר על פי דברי הרמב"ם. גם בשלחן גבוה (סימן קנו סק"ה) כתב, שראה כמה תלמידי חכמים שנוהגים להסתכל במראה כמו שאר האנשים, והביא דברי הכנסת הגדולה. ע"ש. ובתפארת ישראל על המשניות (פרק ב דעבודה זרה משנה ב, אות יב) כתב, שמאחר שכתב הרמ"א בהגה (סוף סימן קנו), שאפילו במקום שנהגו להחמיר, אם מסתכל במראה כדי להעביר כתמים מעל פניו, או להסיר נוצה מראשו מותר. (סמ"ג). לכן כל מי שיוצא לרחוב וחושש פן יהיו נוצות או לכלוך בפניו, או איזה שינוי בבגדיו ובכובעו, אפילו הוא רק ספק, מותר להסתכל במראה, כי גדול כבוד הבריות. ואפילו לתלמידי חכמים מותר, שהרי תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה (שבת קיד.), וכן צריך להזהר לבל יהיה מרושל בבגדיו ובהופעתו בפני הבריות. ובמיוחד בזמן הזה שכבוד התורה בעוה"ר כבר ירד אחורנית עשר מעלות, שבודאי שחובה עלינו להקפיד על כבוד התורה לבלי להשפילה יותר ח"ו, על ידי הופעה מרושלת, פן נהיה לבוז בעיני הבריות על ידי כך, והצעתי הדברים הנ"ל לפני אדוני אבי מו"ר הגאון זצ"ל, והודה לדברי. ע"כ. ודבריו נכונים ואמתיים. וכן פסק בפשיטות, הרה"ג רבי עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי חלק ח (חלק אורח חיים סימן יז אות ז). אך לא זכר מכל הנ"ל. ועיין בשו"ת שמע אברהם פלאג'י (סימן י), ובספר לחיים בירושלים על הירושלמי (פרק א דנדרים, דף מב ע"ד), ובשו"ת אגרות משה פיינשטיין כרך ה (חלק יורה דעה סימן סא). ודו"ק.[3]

בסיכום: בזמנינו שגם האנשים דרכם להסתכל במראה, אין בזה משום לא ילבש גבר שמלת אשה, ומותר להסתכל במראה אפילו לתלמידי חכמים.

גליונות וציונים

3. ע"ע במאור ישראל שבת (קמט.).

Printed from Otzar HaChochma website

שמתיר בירושלמי להתיר למסור הטמאה כבר דיגרוס כגירסתנו וכדבארתי שתלוי זה בזה, אבל בר"ן מפורש שהוכחתו הוא מהיתר ייחדו דהריגה, וא"כ צריך לומר שהם אין מפרשים מטעם רודף אלא כדבארתי מתחלה להב"י שלא מחשיב ר' יוחנן שהוא ענין מסירה כיון שגם בלעדם ימסדו בידם ונחשבו ככבר מסורין בידם ואין עושין כלום, שטעם זה שייך אף בייחדו אשה פלונית לטמאה, אבל א"כ יקשה הא איכא חיי שעה שעל זה הרי ודאי הם מוסרים כדהקשתי.

וצריך לומר שסברי שגרע חיי שעה זו מגוסס שזהו כל חיותו, וכמו כל אדם בריא שאין חלוק בין קטן שיש לו לחיות לפי המצוי הרבה שנים כשבעים ושמונים ויותר ובין בן תשעים ומאה שלפי המצוי יחיו רק זמן קצר, אבל הכא שהוא ממש רק חיי שעה מחייו אינו דומה להורג סתם אדם, ולכן אף שודאי אסור להרוג וגם מחללין שבת אף על חיי שעה כזו, מ"מ כיון שא"א להציל חיי שעה שלו בלא שיהרגו כולם נדחו חיי שעה שלו מפני כל החיים של השאר, ומצד עצם החיים שלו סובר ר' יוחנן שלא נחשב מסירה מהם כיון שגם בלעדם ימסרו בידם כדלעיל, ולכן מותר למוסרו לר' יחנן בייחדו, זהו מה שצריך לומר להר"ש והר"ן.

ולפי זה יש לפרש בטעם ר"ל שפליג על ר' יוחנן בשני אופנים: א) שסובר דהוא עכ"פ מעשה מסירה ואסור גם מצד עצם החיים, שלכן יהיה אסור לדידיה גם בייחדו לטומאה, אם נסבור כהרשב"א שאסור בעצם לעשות מעשה רצון בשביל הצלה מעבירה גם להאחרות למוסרה מחמת שאין מוסרין נפש, ב) שפליג מחמת דעכ"פ אסור מצד חיי שעה כמו שהקשתי דסובר דלא גרע מגוסס, אבל על עצם החיים גם הוא יסבור שלא נחשב מסירה כיון שגם בלעדם ימסרו בידם, א"כ בייחדו לטומאה גם לר"ל יהיה מותר למוסרה בייחדו אף אם נסבור כהרשב"א, דהא אין כאן מסירה מידם כמו לר' יחנן, וטהרת שעה ודאי אינו כלום כיון דעכ"פ יעשה בה אותו מעשה הטומאה עצמו. ואם נסבור כסברת המתירין שבעצם מותר כדי להציל מעבירה יהיה מותר אף אם נימא דר"ל סובר דהוא מעשה מסירה בייחדו לטמא פלונית. ויסברו הב"י הט"ז כהרשב"א וכפירוש הר"ש והר"ן בטעם ר' יחנן וכאופן א' בטעם ר"ל, ולכן סברי שיש חלוק בין ר"ל לר' יחנן גם לענין ייחד לטומאה, אבל בדעת הר"ש והר"ן עצמן אפשר שסוברין שמותר בייחדו לטמא פלונית גם לר"ל משום שיסברו כאופן ב' בטעם ר"ל שלא פליג אלא מחמת חיי שעה.

יצא מזה לפי מה שבארתי שלגירסת הירושלמי שלפנינו והיא גירסא מוכרחת כדאיתא בנוב"י מותר בייחדו לטמא פלונית לכו"ע וגם מסתבר כן, ואף להר"ש והר"ן אפשר דלא פליג ר"ל בזה, ולהט"ז והב"י דפליג ר"ל לדידהו הלא עכ"פ פוסקים הר"ש והר"ן שמותר בייחדו, וגם לפ"מ שבארתי נוטה יותר שמותר לכו"ע כדסובר התפארת ישראל, ולכן מסתבר שיש לסמוך על המתירין לדינא.

וא"כ כ"ש שבבית הכנסת כשייחדו שימסרו להם כיהכ"נ אחד לעניני פריצות שמותר בייחדו ביהכ"נ פלוני למסרו להם כדי להציל בתי כנסיות האחרות, וכ"ש בעובדא זו שכתב כתר"ה שכבר סגרה כדי ליטלנה בעצמן עד שיתקבצו חתימות מרוב אנשי העיר שרשאין שלא לעשות מעשה להצילה כשיצא מזה שיחפשו עלילות ליקח שניהם, אבל בלא ייחדו ביהכ"נ פלוני אסור ליתן להם בידים אחד מהם כמו שאסור בכברות תרומה ובנשים. וכבר היה אצלי עובדא בשנת תרפ"ט ולא הנחתי ליתן בידים. אך אף בייחדו צריך לידע אם כנים דבריהם שמצוי שרק הם מרמים ואחר שנתנו להם מה שמבקשים מחפשים עלילות ליקח גם השניה, אך בעובדא זו שכבר סגרוה א"צ לדקדק כל כך כיון שאין צריכין לעשות מעשה מסירה בזה בעה"י.

ידידו ואוהבו,

משה פיינשטיין

סימן סא

בענין הסתכלות במראה לאנשים

ר"ח מנחם אב, תש"כ.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר משה צבי אריה ביק שליט"א.

שמחתי מאוד במה שעיין כתר"ה בכובד ראש ובשים לב בספרי וכבדני בהערותיו הנכונות, אבל כיון שהוא אמח לע"ד כדכתבתי בסימן פ"ב שאיסור האיש בתקוני נשים הוא על מה שיוצא מזה שהוא מלובש ומקושט כמו הנשים כהוכחתי מהרמב"ם ומהגר"א מוכרחין אנו לתרץ קושיות כתר"ה בעה"י.

הנה משה"ק כתר"ה באיסור הסתכלות במראה שהוא משום לא ילבש גבר כמפורש בסימן קנ"ו סעיף ב' אף שאינו יוצא מזה שום תקון של קשוט אלא הוא להסתכל לראות מה חסר לקשוטו אלמא דהאיסור הוא על עצם המעשה שעושות הנשים לקשוטיהן ולכן שייך לאסור אף ההסתכלות במראה שגם כן הוא מהמעשים שעושות הנשים בעת שמתקשטות וכדי לידע איך להתקשט שגם זה מתחשב מעניני הקשוט. אבל הא גם זה דחוק טובא להחשיב הסתכלות במראה למעשה קשוט כיון שבמעשה ההסתכלות עצמו ליכא שום קשוט ומעשים בעלמא שעושות נשים הא לא נאסרו, ולכן צריך לומר דההסתכלות בעצמו שזה מראה שמקפידות על לבושיהן ועל גופן שיהיה באופן היותר יפה הוא ענין חשיבות וקשוט שדרך נשים להשתבח בזה ונמצא שההסתכלות לבד בהמראה שזהו החפוש בהגוף ובהבגדים אם הם באופן היפה הוא מחשיב האשה בשם יפה ומקושטת, וכפי מה שמרבה להסתכל במראה חשיבותה ביופי מתרבה וכשמשבחות אשה ביופי הלבשתה אומרות עליה שעומדת אצל המראה כך וכך זמן. וכדחזינן מהא דמותר להסתפר מעכו"ם כשרואה במראה מטעם שפרש"י בע"ז דף כ"ט שסובר העכו"ם דכיון שרואה במראה לראות אם מסתפר יפה חשוב הוא ומתיירא להורגו וכן הוא בש"ע סימן קנ"ו אלמא דאף בההסתכלות לבד סוברין עליו שהוא חשוב אף שלא שאמר כלום להספר איזה תקונים איך לעשות משום שהחפוש בהסתכלותו מחשיבו בעיני הרואין לחשוב אף שאח"כ יראה דאינו מקפיד כ"כ על אופן ההסתפרות דמ"מ הרי נוהג במנהגי חשובים אף שאין עדשה כהתועלת מההסתכלות במראה חזינן דהסתכלות במראה אף שמה שהתחילו להסתכל במראה היה רק בשביל התועלת שיש מזה לידע מה חסר אבל ממילא מחמת שמזה ניכר שהוא מחפש בהגוף ובהבגדים לדקדק ביותר על היופי שהוא ענין חשיבות נעשה ההסתכלות לבד ענין החשיבות, אף שהרבה פעמים אין יוצא מזה כלום דלא היה מה לתקן וגם ידעו שאין צורך לתקן, ולכן כיון שהוא דרך הנשים להתחשב בזה שמקפידות ביותר על היופי והקשוטים שתהיה מלובשת ומקושטת בדקדוק גדול ובשביל זה נעשה הסתכלות במראה קשוט הנשים שמתחשבות בזה ואסור לאנשים להסתכל במראה שעי"ז יתחשבו מקפידין ביותר על היופי ולהחשב אנשים חשובים, ואף שאין זה בלבישה וקשוט ממש, מ"מ כיון שמעשה וו עושה שתתחשב חשובה ביופי וקשוט כמו מבגדים ותיקני הגוף אסור לאנשים גם זה כהלבישה והקשוטים ושאר תיקונים של נשים, וזהו החדש שיש באיסור הסתכלות מראה נגד שאר קשוטים ותקונים משום שאינו קשוט ותיקון ממש.

וכיון שהאיסור הוא משום דזה עושה חשיבות לנשים כמלבושים וקשוטים שייך לאסור אף למה שבארתי שהאיסור הוא על מה שיוצא מזה שהוא מקושט כנשים דהרי גם מזה יוצא שנחשב מקפיד ביופי ומתחשב בזה כנשים, ואף שת"ח צריכין לדקדק בבגדיהן שיהיו נאים ונקיים ומתיישבים על הגוף כהא דר' שישא בד"ר אידי מתנאה בסדינו הוה בשבת רף קמ"ז ופרש"י לאחר שנתעטף היה מתקנו על גופו ומיישבו, מ"מ אין זה באופן להתחשב בזה מדקדקים ומקפידים ביופי אלא הוא בכלל כל מעשיו שצריכים להיות נאים ומתוקנים והוא כבוד האדם כר' יוחנן דקארי למאני מכבדותא, ועיין ברמב"ם פ"ה מדעות ה"א וה"ט, וא"צ לזה הסתכלות במראה אלא המתחשבים בזה שמקפידים להראות נאים ומקושטים שזהו חשיבות הנשים שאסור לאנשים.

ומה שהקשה כתר"ה מהא שנתפשט היתר גלוח הזקן במספרים וגם בדורות הראשונים היו נוהגין היתר, דלא כסברת הצ"צ החדש לאסור מטעם תיקוני נשים, ואם האיסור הוא שלא יהא מקושט כנשים היה לן לאמר אלא ש"מ דהאיסור הוא שלא יעשה כמעשה שעושות הנשים לקשוט שזה אין עושות לכן מותר, הנכון לע"ד במה שליכא איסור דקשוטי נשים בתספורת הזקן דהאיסור נאמר בדברים שעושות הנשים לקשט וליפות את גופן כמו בגדים שמפורש בקרא לא ילבש שמלת אשה וילפינן מזה כל עניני קשוטים אף אלו שעושות בגוף עצמו כמו העברת שער בית השחי ובה"ע שישנן גם בגוף הנשים ומסירות אותן ליפות גופן אבל שער הזקן שגבראו הנשים כן, ולא מצד תיקון יופי הם בלא שערות בזקן, לא שייך למילף מאיסור לבישת שמלת אשה שהם דברים אחרים שמקשטות הגוף בהם. ואם נימא סדמשמע מהש"ך סימן קפ"ב סק"ז שיש עוד איסור שאסור להתדמות לאשה ואיסור זה יותר חמור שאסור אף בשביל חמה או צנה וסדומה עיי"ש הא לאיסור זה הוא דוקא בכל הבגדים שיש להטעות שהוא אשה שזה ליכא בתספורת הזקן לבד ואינו לובש בגדיה, ונמצא אדרבה שמסברת הצ"צ ראיה לדברי שהאיסור ע"מ שיוצא מזה שהוא מקושט כנשים דאל"כ לא היה מקום כלל לאסור תספורת הזקן ומיניה נשמע לכו"ע דמה שחולקין עליו הוא מטעם דבארתי דלא נחשב מתיקוני הנשים מה שגבראו כך, וגם בל"ז הא א"א לעשות בתספורת